

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

**KAPITOLY ZE ŠKOLSTVÍ ČESKÝCH KRAJANŮ V RUMUNSKÉM
BANÁTU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Tomáš Glazer

*Učitelství pro základní školy, učitelství českého jazyka pro základní školy a učitelství
dějepisu pro základní školy*

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Naděžda MORÁVKOVÁ, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 28. dubna 2021

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování:

Srdečně děkuji doc. PaedDr. Naděždě Morávkové, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady, ochotu a trpělivost při konzultacích a za odborné vedení této práce.

Věnování:

Tato práce je věnována rodičům, kteří udělali krok do neznáma, aby zajistili lepší životní podmínky svým dětem.

Obsah

Úvod.....	1
1 Kolonizace Banátu a vznik českých vesnic.....	4
2 Historie gernické školy.....	6
2.1 Místní zeměpisné názvy a jejich etymologie.....	6
2.2 Historický vývoj gernické školy.....	7
2.2.1 Etapa habsburská a rakousko-uherská (od založení českých obcí do roku 1918).....	7
2.2.2 Etapa meziválečného a válečného období (1919–1945).....	10
2.2.3 Etapa komunistická (1945–1989).....	11
2.2.3.1 Služba pánům – příběh Karolíny Glazerové.....	12
2.2.3.2 Vzpomínky Václava Merhauta.....	13
2.2.3.3 Vzpomínky rodin Glazerových a Bradáčových.....	14
2.2.3.3.1 Harmonogram školního roku.....	14
2.2.3.3.2 Vybavení školy.....	15
2.2.3.3.3. Užívání fyzických trestů.....	16
2.2.3.3.4 Výuka cizích jazyků.....	16
2.2.3.3.5 Vyučování dějepisu.....	17
2.2.3.3.6 Školní uniformy.....	17
3 Problematika přechodu žáků z gernické školy do české školy.....	18
3.1 Pohled Anny Staré.....	18
4 Působení českých učitelů v Banátu.....	22
4.1 Funkce Domu zahraniční spolupráce.....	22
4.2 Působení Vladimíra Kováře v Eibentálu a výuka českého jazyka.....	22
4.2.1 Podmínky vzdělávání a materiální didaktické prostředky eibentálské školy.....	26
4.2.2 Otázka motivace: Proč se učit český jazyk?.....	27
4.3 Působení Kláry Jíchové na Gerníku a Svaté Heleně.....	28
4.3.1 Vyučovací proces na Gerníku v době koronavirové pandemie.....	30
5 Hypotéza o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů z Gerníku.....	32
5.1 Analýza hypotézy o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů z Gerníku.....	32
5.2 Formulace hypotézy.....	32
5.3 Použitá metoda.....	33
5.4 Data.....	33
5.5 Verifikace vhodnosti kontrolní skupiny.....	35
5.6 Komparace dosaženého vzdělání.....	36
5.7 Závěr hypotézy.....	36

6 Návrh učebnice dějepisu se zaměřením na česko-rumunské vztahy.....	38
6.1 Česko-rumunské vztahy mezi lety 1348–1618.....	38
6.2 Utváření česko-rumunských vztahů v průběhu 14. století a husitských válek.....	39
6.3 Jiří z Poděbrad, Štěpán III. Veliký a Matyáš Korvín.....	41
6.4 Doba Rudolfa II. a Michala Chrabrého	42
6.5 Charakter úloh v učebnici.....	43
6.6 Mezipředmětové vztahy v učebnici	43
6.7 Grafická stránka učebnice	44
Závěr.....	57
Prameny a literatura	60
Přílohy	63

Úvod

Tématem diplomové práce jsou kapitoly ze školství českých krajanů v rumunském Banátu. Této oblasti, rozkládající se na území dnešního Rumunska, Srbska a Maďarska, se v posledních letech věnuje velká pozornost, zvláště ve spojitosti se zdejší emigrací obyvatelstva. Migrace krajanů není událostí historicky ohraněnou, naopak stále probíhá a je i nyní aktuální. Řada organizací se snaží podpořit obyvatele, kteří ve vesnicích setrvali, ale také usiluje o podporu těch, kdo se rozhodnou odejít do České republiky, aby jejich následná adaptace v novém prostředí nebyla natolik náročná. Koncept diplomové práce byl v průběhu času měněn z důvodu koronavirové pandemie. Původní formát měl být orientován více na samostatný vyučovací proces v obci Gerník. Měsíční pobyt v obci byl ovšem znemožněn, jelikož Rumunsko přešlo do obdobné distanční formy výuky stejně jako Česká republika.

Českou krajanskou komunitou se zabývali autoři systematictěji od počátku 20. století. V období Rakouska-Uherska přispěl publikací P. Grassl. V meziválečném období vyniká dílo R. Urbana. Během poválečného období řada autorů přispívala v rámci periodika *Češi v cizině*. Mezi tyto autory se řadí M. Secká, Z. Šípek, O. Skalníková a další. Na přelomu tisíciletí se Čechům v Banátu věnovali I. Zimová, F. Hruza, J. Langhamerová, D. Gesce či P. Filip. Otázce banátského školství se autoři věnují jenom okrajově. Několik publikací a kvalifikačních prací vzniklo, část z nich je citována v této diplomové práci, ovšem mým cílem je přinést nové poznatky skrze kvantitativní a kvalitativní metody, které zde v úvodu představím.

Problematikou českých krajanů v rumunském Banátu jsem se zabýval v bakalářské práci s názvem *Osudy českých reemigrantů z rumunského Gerníku po roce 1989*. Práce mě natolik oslovila, že jsem se rozhodl nadále prohlubovat své znalosti o Banátu. Vzhledem k mému studiu a budoucí profesi jsem se zaměřil na tamní školství. Můj zájem o české krajany v Rumunsku a také reemigranty žijící v České republice pramení z mého +, neboť moji rodiče představují jedny z prvních rodin, které se po pádu socialismu v Rumunsku odebraly do tehdejšího Československa. V dětství jsem slýchal příběhy z dob, kdy byli žáky gernické školy. Uvědomoval jsem si, že rozdíl mezi mým a jejich studiem je diametrálně odlišný. A tento rozdíl není daný pouze časovým rozmezím, ale naprosto odlišnými školními podmínkami a možnostmi.

Rodiče často zmiňovali, že do Československa odešli s výhledem na lepší budoucnost pro své děti. S tímto postojem jsem se setkal i u dalších rodičů svých vrstevníků. Právě toto konstatování jsem vzal v potaz a postavil na něm hypotézu, kterou zde v úvodu představím.

Diplomová práce neobsahuje pouze diachronní pojetí, ale skrze určité kapitoly představuje synchronní pohled na stanovenou problematiku.

Pro diplomovou práci jsem zvolil následující cíle. V teoretické části seznámím čtenáře s historií kolonizace Banátu českými kolonizátory a s historií vývoje gernické školy. Osobní přínos spatřuji v pohledu vybraných účastníků, jejichž výpovědi přibližují pocity z období rumunského socialismu. Cílem není provést psychologickou analýzu, ale skrze kvalitativní metodu podat data, jež by mohla sloužit povoláním osobám k dalšímu zkoumání. Jelikož jsem usiloval o to, aby práce nebyla pouze diachronního charakteru, neboť jak jsem již výše zmínil, téma krajanů v Banátu je stále živé a stále probíhající, zaměřil jsem se také na přínos z hlediska synchronního. Proto v diplomové práci kladu důraz na pohled českých učitelů v rumunském Banátu, zvláště na působení Kláry Jíchové, jež představuje českou učitelku působící aktuálně v obcích Gerník a Svatá Helena.

V praktické části práce sleduji dva základní cíle. První cíl vychází ze dvou motivů. V roce 2018 zveřejnila OECD studii *Equity in Education: Breaking Down Barriers to Social*, v níž porovnávala úroveň dosaženého vzdělání u rodičů a jejich potomků v rámci jednotlivých států. Studie vykazovala u České republiky velice špatné hodnoty. Druhým zdrojem je tvrzení mnohých gernických rodičů, že do Československa, resp. České republiky, odešli proto, aby jejich děti dosáhly lepšího vzdělání. Stanovil jsem tedy hypotézu, dle které by měli potomci českých reemigrantů z rumunského Gerníku dosahovat lepšího vzdělání než obdobná skupina složená z osob nemajících kořeny v Gerníku. Hypotéza je blíže rozepsána v samotné páté kapitole. Druhý stanovený cíl vychází z informací získaných v průběhu bádání. Během rozhovorů s reemigranty či s jejich potomky jsem zjistil, že se českým dějinám v gernické škole nevyhraňoval žádný prostor. Tento trend v posledních letech nadále pokračoval. Pro žáky mladšího a staršího školního věku to při stěhování do České republiky představovalo výrazný problém, jelikož neovládali české reálie. Proto je mým cílem představit koncept učebnice s prvky pracovního sešitu, která na ukázce česko-rumunských vztahů přiblíží žákům nejen českou historii, ale bude mít i mezipředmětový přesah.

Diplomová práce je rozdělena do dvou základních částí – teoretické a praktické části. Ovšem svůj osobní přínos jsem zařadil i do teoretické části. Poznatky získané mým vlastním šetřením se tedy objevují v praktické i teoretické části. Kapitoly praktické a teoretické části na sebe navazují, nebyly do práce zahrnuty nahodile. V teoretické části převažuje diachronní přístup k problematice, v jejím závěru se objevuje přístup synchronní. Práce je zaměřena primárně na krajanů z obce Gerník. Širší pojetí předmětu zkoumání by znemožnilo hlubší

analýzu vybraných jevů. Pokud by ovšem bylo aplikováno, zcela jistě by nespĺňovalo stanovený rozsah diplomové práce.

Na počátku práce nastíním proces kolonizace Banátu českými krajany. Protože není mým hlavním předmětem zkoumání, nevěnuji mu příliš prostoru, jelikož se tomuto tématu věnovala celá řada autorů, které jsem zmiňoval výše. Mimo jiné jsem se kolonizací zabýval i v předešlé kvalifikační práci. Vzhledem ke stanovené hypotéze v páté kapitole jsem se dále zaměřil na historický vývoj gernické školy. Gerník představoval v období vlády komunistické strany v Rumunsku největší obec v Banátu založenou za pomoci českých krajanů. Na závěr druhé kapitoly se čtenář seznámí se vzpomínkami vybraných manželských párů studujících v gernické škole v období Ceaușescova režimu. Pohled na poválečné podmínky v práci přiblíží Karolína Glazerová, která navštěvovala gernickou školu po dobu čtyř let, a Václav Merhaut, o němž jsem se zmiňoval v předešlé kvalifikační práci. Uvědomuji si problematiku přechodu žáků z gernické do české školy, z tohoto důvodu jsem zařadil do práce svůj osobní pohled a pohled Anny Staré, jež se přestěhovala se svými rodiči do České republiky v roce 2008. Praktická část je rozdělena do dvou odlišných témat. V první části je uvedena hypotéza o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů. Druhou část představuje učebnice s prvky pracovního sešitu. Součástí je také odůvodnění jednotlivých prvků učebnice, obsahu učiva, metod, mezipředmětových vztahů, grafické stránky a další.

Obec Gerník jsem během počátku července roku 2020 navštívil, tudíž jsem se dostal k pramenům od ředitele tamní školy Josefa Boudy. Z hlediska metodologického těžím z osobní účasti na dané problematice. V práci využívám kvantitativních a kvalitativních metod. Na úrovni kvantitativní hovoříme o dotazníku, který sloužil ke sběru dat k hypotéze o vyšší vzdělanosti reemigrantů. Dále byly provedeny tři standardizované rozhovory s Václavem Merhautem, Vladimírem Kovářem a Klárou Jíchovou. Z hlediska osobní autorského stylu se zaměřuji značně na kvalitativní metody reprezentované nestandardizovanými rozhovory. V práci jsou užity informace z šesti nestandardizovaných rozhovorů s Annou Glazerovou, Annou Starou, Josefem Glazerem, Marií Bradáčovou, Václavem Bradáčem, Karolínou Glazerovou a Josefem Boudou.

1 Kolonizace Banátu a vznik českých vesnic

V této krátké kapitole nastíním proces kolonizace Banátu českými osadníky v průběhu 19. století, jehož výsledkem bylo následně založení tzv. českých vesnic v dnešním rumunském Banátu. Cílem není přinést široce pojatou kapitolu o této kolonizaci, jelikož jsem se jí zabýval ve své předešlé kvalifikační práci. Navíc se tomuto tématu věnovala značná část autorů (např. R. Urban, M. Secká, Z. Šípek a další).

Území Banátu se v dějinách často stávalo cílem mocenských expanzí. Z tohoto pohledu je vhodné nastínit zdejší politický vývoj od 9. století, kdy se dostal Banát do područí tzv. První bulharské říše. Pozvolného úpadku v průběhu 11. století využilo Uherské království, které Banát připojilo ke svému panství. Součástí Uherska zůstal Banát do roku 1552,¹ kdy se jej zmocnila Osmanská říše. Její vláda trvala do období série válečných konfliktů na počátku 18. století. V té době se v bojích proti Osmanům uplatnil um Evžena Savojského. Po požarevackém míru roku 1718 připadl Banát (konkrétně jeho temešská část) habsburskému soustátí.²

Po úspěšných bojích Evžena Savojského a následném požarevackém míru bylo zapotřebí zabezpečit zdejší banátskou hranici. Proto byla bezprostředně poté zřízena vojenská hranice. Administrativními a správními centry se staly vojenské posádky, jež byly podřízeny vojenskému guvernérovi v Temešváru.

Na počátku 19. století podnikal v oblasti města Oravice muž jménem Jiří Magyarly,³ jenž si pronajal od státu rozlehlé lesní pozemky. Ty nechal z části vymýtit a část utržených peněz z prodeje odváděl zpátky státu. Následně využil služeb agentů, které vyslal do Čech, aby zde získali pro Magyarlyho pracovní sílu, zvláště dřevorubce a dělníky. Vzhledem k nabízeným výhodám (např. libovolné množství dřeva na stavbu domu) se zdálo přestěhování směrem na jihovýchod jako výhodná příležitost. V potaz bychom totiž měli vzít tíživou hospodářskou situaci v Čechách na počátku 19. století spojenou s napoleonskými válkami, jimž přecházela léta špatných úrod v letech 1781–1784 a neúroda během válek v letech 1805–1806 a 1815–1817.⁴ Předpokládaná migrace do Banátu však nebyla první. Již za vlády

¹ *Banat. Ottoman administration. (1552–1716)*. [online]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Banat#Ottoman_administration_\(1552%E2%80%931716\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Banat#Ottoman_administration_(1552%E2%80%931716)). [cit. 2021–01–29].

² Encyclopedia Britannica. [online]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Passarowitz>. [cit. 2021–02–27].

³ Jeho jméno bývá někdy uváděno jako Jiří Maďarli, Magarly, Mandžarli apod.

⁴ SECKÁ, Milena. Češi v rumunském Banátu. In: *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, č. 8. ISBN 80-85010-02-X, s. 92.

Karla VI. se tímto směrem odebrali někteří Němci a Češi a následně za vlády jeho dcery Marie Terezie se do Banátu stěhovala navíc řada Italů, Bulharů, Maďarů, Poláků nebo Slováků.

Kolonizace banátského území do založení „českých vesnic v Banátu“ probíhala celkem ve třech základních etapách. První kolonisté se vydali z Čech na zhruba dvouměsíční cestu v letech 1820–1821. Druhá etapa proběhla v roce 1823 a třetí o rok později. Celkem se takto do banátských hor odebralo na 80 rodin.⁵ První cesta vedla přes České Budějovice směrem na Vídeň a dále směřovala do Uherska.⁶ Převážně se jednalo o rodiny dělnické, truhlářské, tesařské, dřevařské, kovářské a hornické. Jejich členové pocházeli primárně z Plzeňska, Klatovska, Domažlicka, Kladenska či z okolí Čáslavi. První krajané založili obec Elisabethfeld, kde ovšem krátce po založení vesnice zmizela voda. Proto se většina jejich obyvatel odebrala do Svaté Heleny. Do roku 1830 vznikly i další české vesnice v Banátu – Bígr, Gerník, Rovensko, Eibentál a Šumice. Poslední kolonizační skupiny se do Banátu odebraly v 50. letech 19. století. Nesměřovaly však už do hor jako předchozí skupiny, ale spíše do rovinatých plání.⁷

⁵ SECKÁ, Milena. Češi v rumunském Banátu. In: *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, č. 8. ISBN 80-85010-02-X, s. 93.

⁶ URBAN, Rudolf. *Čechoslováci v Rumunsku*. Bukurešť: Šmíd a spol., 1930. Knihovna Československého ústavu zahraničního, s. 7.

⁷ SECKÁ, Milena. Češi v rumunském Banátu. In: *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, č. 8. ISBN 80-85010-02-X, s. 95.

2 Historie gernické školy

Historie gernické školy se začala psát již zřejmě se založením obce Gerník,⁸ přesto byla budova místní školy vystavěna až roku 1853. Vzhledem k pojetí diplomové práce, v níž se zaměřuji na vzpomínky reemigrantů a potomků reemigrantů z obce Gerník, shrnul jsem v této kapitole historický vývoj gernické školy. Také v kapitole nastiňuji působení českých učitelů v obci Gerník. Jejich pokračovatelům na přelomu třetího tisíciletí se věnuji ve 4. kapitole. Součástí této kapitoly jsou také vzpomínky dvou gernických rodin a jedinců, kteří prošli rumunským školstvím v období komunismu.

2.1 Místní zeměpisné názvy a jejich etymologie

Aby nedocházelo v rámci diplomové práce k nedorozuměním v oblasti zeměpisných názvů, zabývá se tato kapitola vývojem názvů zeměpisných pojmů v oblasti rumunského Banátu, konkrétně názvoslovím českých vesnic. V rámci diplomové práce budu užívat české ekvivalenty zeměpisných pojmů, aby nedocházelo k nesrozumitelnosti textu.

Největší z tzv. českých vesnic v rumunském Banátu⁹ je obec *Gârnic* (rum.) v českém jazyce zvaná Gerník. V jazyce německém je obec pojmenována jako *Weitzenried*. Název vznikl sloučením německých slov „weizen“ – v českém překladu pšenice – a německého výrazu „ried“, jenž se dá přeložit mnohými způsoby (močál, rákos, bažina), ovšem převládá překlad „obilné pole“.¹⁰ Na hojné pěstování pšenice odkazuje i maďarský ekvivalent *Szörénybúzás*, u něhož lze s jistotou rozklíčovat výraz „buza“ neboli pšenice. Minimálně mezi lety 1851–1853 se vedle českého a německého názvu pro obec užíval také nejspíše neoficiální slovanský název *Vacerov*.¹¹

V rozhovoru s gernickými občany či reemigranty pravděpodobně zaslechnete výraz *Bošňák*, což je tamní pojmenování pro město Moldova Nouă (Nová Moldava). Toto pojmenování vzniklo zkomolením názvu *Bosniak*, tedy jedné ze dvou vesnic,¹² které po spojení utvořily v druhé polovině 18. století město Moldova Nouă.

⁸ Viz příloha č. 1.

⁹ *Rezultatele finale ale Recensământului din 2011*. [online]. Dostupné z: <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>. [cit. 2020-07-17].

¹⁰ DOLÂNGĂ, Nicolae. *Țara Nerei: Mit și Pluralitatea timpului*: Bukurešť: Editura Kriterion, 1995, s. 75.

¹¹ Soupis obyvatel podle církevní matriky z roku 1851–1853.

¹² Druhá vesnice se nazývala Baron.

2.2 Historický vývoj gernické školy

Vzhledem k politickým dějinám dnešní rumunské části Banátu rozdělují někteří autoři dějiny vzdělávání zdejší české menšiny do tří základních etap:

- I. Etapa habsburská a rakousko-uherská (od založení českých obcí do roku 1918)
- II. Etapa meziválečného a válečného období (1919–1945)
- III. Etapa komunistická (1945–1989)¹³

Toto politicko-dějepisné pojetí datace vzdělávání v českých vesnicích v Banátu vychází z toho, komu právě náležela nynější rumunská část Banátu.

2.2.1 Etapa habsburská a rakousko-uherská (od založení českých obcí do roku 1918)

O první fázi, rozumí se etapě habsburské a rakousko-uherské, je dochováno informací skutečně poskrovnu. Vzhledem k náročným poměrům (obec byla v podstatě teprve ve výstavbě) se pozornost příliš nezaměřovala směrem k výstavbě budovy školy. Patrně od osídlení dnešního Gerníku se výuka provozovala pouze v jedné místnosti obecního domu. Přesto si pod tím nelze představit pravidelnou organizovanou výuku. Až do roku 1851 totiž probíhala výuka nepravidelně a žáci se zpravidla učili třem základním znalostem (čtení, psaní, počítání).¹⁴

Neblahé hospodářské a infrastrukturní podmínky donutily tehdejší občany zatlačit na vojenskou správu s žádostí o nápravu zdejších poměrů. Ta zareagovala poté, co několik rodin podalo žádost o přestěhování z obce. Jedním ze slibů vojenské správy byl příchod českého učitele a kněze do obce. Byl to právě farář František Unzeitig,¹⁵ kdo přinutil vojenskou správu k výstavě dřevěné budovy školy. K přestavbě školy do její zděné podoby došlo až roku 1905.¹⁶ Gernická škola, vystavěná roku 1853¹⁷, nebyla první českou krajanskou školou v Banátu. Již o pět let dříve byla zbudována škola v Eibentálu.¹⁸ Jelikož stále nebyl dostaven kostel zasvěcený sv. Janu Nepomuckému, pobýval ve škole zdejší farář. Ten kromě církevních činností také

¹³ JAKAB, Albert Zsolt-PETI, Lehel. *Cehii din Banat*. Cluj-Napoca: IDEA Design & Print, 2018. Editura Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, ISBN 978-606-8377-58-2, s. 146.

¹⁴ Ze soukromého archivu ředitele gernické školy Josefa Boudy.

¹⁵ František Unzeitig byl prvním gernickým farářem, který se mimo jiné zasloužil o výstavbu kostela v Bígru a Svaté Heleně.

¹⁶ URBAN, Rudolf. *Čechoslováci v Rumunsku*. Bukurešť: Šmíd a spol., 1930. Knihovna Československého ústavu zahraničního, s. 37.

¹⁷ KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. Praha: Za hranice – Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009. ISBN 978-80-254-5924-9, s. 53.

¹⁸ URBAN, Rudolf. *Čechoslováci v Rumunsku*. Bukurešť: Šmíd a spol., 1930. Knihovna Československého ústavu zahraničního, s. 36–37.

fungoval v obci jako učitel. Kostel byl v obci postaven roku 1858 a o financování se mimo jiné zasloužil císař František Josef I. darováním 8 000 zlatých. Relikviářem s kostí sv. Jana Nepomuckého přispěl také pražský arcibiskup Bedřich Jan Josef Celestin kardinál kníže Schwarzenberg.¹⁹

Některé zdroje uvádí, že první učitelé nebyli učiteli kvalifikovanými, nýbrž představovali laické učitele. Byli jimi František Viktora, Jan Holada a Jan Cisler.²⁰ Praměny jsou v období osídlování Gerníku, ze jehož ukončení lze považovat rok 1855, kdy dorazilo do vesnice 12 maďarských rodin, ohledně fungování školy velmi skoupé.

Dozvídáme se tak například, že se za působení kněze Unzeitiga ve škole vyprofiloval nadaný žák Václav Stehlík, jenž se po ukončení základního vzdělání odebral na církevní školu do Temešváru. Po ukončení studií se stal rešickým podučitelem a poté převzal uvolněné místo v krušické škole.²¹ V tamní škole nahradil učitele Petra Glassera, rodáka z obce Pec, který na Gerník dorazil kolem roku 1850. Zde působil jako učitel německého jazyka, přestože nedokončil svá vysokoškolská studia. Poté působil v již zmiňované krušické škole, odkud byl pro špatnou češtinu propuštěn. Vysokou školu dokončil až v Sarajevu. Na žádost rakouského statistického úřadu zpracoval *Dějiny českých a rakouských osad v rumunském Banátu*.²²

Vliv Františka Unzeitiga na gernické krajany v druhé polovině 19. století je zřejmý. Tento kněz, narozený v České Třebové, se stal v podstatě jakýmsi budovatelem systému a řádu v obci. Z jeho iniciativy nebyl postaven pouze gernický kostel, ale také kostely v Bígru (1876) a Svaté Heleně (1879).²³

Přes příslib ze strany vojenské správy byla pozice kvalifikovaného učitele na Gerníku neobsazena až do roku 1856/57.²⁴ Právě v tomto školním roce nastoupil první kvalifikovaný učitel Vincenc Zamouřil.²⁵ V roce 1863 přišel do Svaté Heleny Jindřich Schlögl, první kvalifikovaný učitel v obci. Další učitelé přicházeli k českým banátským krajanům až v závěru 19. století.²⁶ Jindřich Schlögl si údajně dokonce vysloužil přezdívku reformátor, jelikož zdejším

¹⁹ *Stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě*. [online]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>. [cit. 2020-06-21].

²⁰ FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska: "návrat ztracených dětí"*. Praha: Jana Hanusová, 2014. ISBN 978-80-260-5311-8, s. 118.

²¹ Tamtéž. s. 121.

²² Tamtéž. s. 126.

²³ *Stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě*. [online]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>. [cit. 2020-06-21].

²⁴ Ze soukromého archivu ředitele gernické školy Josefa Boudy.

²⁵ FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska: "návrat ztracených dětí"*. Praha: Jana Hanusová, 2014. ISBN 978-80-260-5311-8, s. 129.

²⁶ KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. Praha: Za hranice – Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009. ISBN 978-80-254-5924-9, s. 16.

obyvatelům radil, jak účelněji hospodařit na jejich polích či poskytoval rady z oblastí právnických a lékařských.²⁷

Od roku 1867 se kromě češtiny a němčiny začalo vyučovat také maďarsky, jelikož Temešský Banát spadl v rámci rakousko-uherského vyrovnání pod svébytný politický celek Zalitavska. Maďarským odkazem je například dodnes v Eibentálu užívaný název Ujbánie pro Baia Nouă (Nové doly).²⁸ Na gernické škole se tedy začal vyučovat také maďarský jazyk, jenž ovšem nezískal takovou odezvu, jakou by si Maďaři představovali. Učitel Zamouřil, působící v obci do roku 1881, mimo jiné založil v obci tradici dechové kapely a sám se podílel na mších hraním na varhany. Hudební tradice je nadále patrná, jelikož v dnešní době působí na území Gerníku kapela Bohemia, mající hlubokou historickou tradici. Dnes také v ČR mnoho banátských reemigrantů hraje v různých kapelách.

Po smrti Vincence Zamouřila došlo k poklesu kvality výuky vyučování, jelikož byla výuka opět v rukou nekvalifikovaných osob. Českého učitele se obec dočkala až v roce 1896, kdy v Gerníku započalo působení Eduarda Brechta. V této době bylo patrné upřednostňování maďarského jazyka, tudíž se čeština na rozvrhu tehdejších žáků objevovala čím dál tím méně. Brecht se zde oženil s učitelkou maďarského původu, která se výuky maďarského a českého jazyka ujala po jeho odchodu do důchodu v roce 1908.²⁹ Během působení učitele Brechta, konkrétně roku 1905, místní usoudili, že je zapotřebí nahradit původní dřevěnou budovu školy novou zděnou budovou. Ovšem již v roce 1911 byla vystavěna opět nová budova,³⁰ jelikož původní stavba vyučování nevyhovovala. Byla tak postavena nová prostorná škola s dvěma třídami a dvěma učitelskými byty.³¹

První světovou válkou byly zasaženy i české vesnice v Banátu. Spousta mužů odešla bojovat na frontu a z vesnice odešli i manželé Brechtovi. Jejich místo učitele českého a rumunského jazyka zaujal kněz Farkaš.³² V této době vyučoval údajně sám přes 180 dětí.³³

²⁷ *Zahraniční Češi*. [online]. Dostupné z: http://www.zahranicnicesi.com/docs/2014/prispevek_herrmannova.pdf. [cit. 2021–04–18].

²⁸ *Eibenthal*. [online]. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/eibenthal>. [cit. 2020–07–03].

²⁹ FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska: "návrat ztracených dětí"*. Praha: Jana Hanusová, 2014. ISBN 978-80-260-5311-8, s. 129–134.

³⁰ Viz příloha č. 2.

³¹ URBAN, Rudolf. *Čechoslováci v Rumunsku*. Bukurešť: [s.n.], 1930. Knihovna Československého ústavu zahraničního, s. 37.

³² FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska: "návrat ztracených dětí"*. Praha: Jana Hanusová, 2014. ISBN 978-80-260-5311-8, s. 136.

³³ Ze soukromého archivu ředitele gernické školy Josefa Boudy.

Působili zde však i mnozí maďarští učitelé.³⁴ Na konci první světové války se však Brechta do školy opětovně vrátil.

2.2.2 Etapa meziválečného a válečného období (1919–1945)

Důležitým mezníkem v historii Banátu a zdejších krajanských škol byl rozpad Rakouska-Uherska a následná mírová ujednání v rámci tzv. pařížských mírových smluv. V první řadě je důležité si uvědomit, že Rumunsko nepředstavovalo nástupnický stát, jako tomu bylo v případě Československa a dalších nástupnických států po rozpadu Rakouska-Uherska. Rumunského království se týkaly smlouvy z Trianonu (1920), Saint-Germain-en-Laye (1919) a Neuilly-sur-Seine (1919). Právě první jmenovaná smlouva se týkala banátské oblasti, jejíž část se stala součástí Rumunského království.³⁵ Krajanské školy tak nově spadaly pod rumunské ministerstvo školství, které v průběhu času nesčetněkrát změnilo svůj název. Aktuálně nese název Ministerul Educației și Cercetării,³⁶ volně přeloženo jako Ministerstvo školství a výzkumu.

Po první světové válce se zde vyučovalo v rumunštině psaní, gramatická cvičení, čtení a další činnosti související s rozvojem gramotnosti. Dále matematika, náboženství, dějepis, zeměpis, přírodní vědy, krasopis, kreslení, zpěv, tělocvik a sportovní hry.³⁷

V meziválečném období, konkrétně od roku 1927, působil jako ředitel gernické školy Josef Merhaut, který se zapříčinil o výuku některých předmětů v českém jazyce. K tomu mu pomáhaly učebnice přivezené z Československa. Ovšem jak již tomu bylo zvykem u řady předešlých učitelů, i on ovládal češtinu nedokonale.³⁸ Předměty v rumunském jazyce vyučovala Petrovicová a po ní od roku 1930 Marie Hánová z obce Berzáaska. Hodiny náboženství vyučoval zdejší kněz Josef Babinský.³⁹ Výuka probíhala dvakrát denně – v poledne od 8 do 11 hodin a odpoledne od 14 do 16 hodin. V 30. letech docházelo do gernické školy zhruba na 120 žáků. V této době (1928–1929) žilo v obci Gerník kolem 1400 obyvatel převážně Čechů.⁴⁰

³⁴ Dalšími učiteli byli János Gazolli (1908–1911), János Görög (1911), Maria Rafáčzová (1911–1912) a Maria Tereszyanszky.

³⁵ Banát byl rozdělen mezi Rumunské království, Maďarské království a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.

³⁶ *Ministerul Educației*. [online]. Dostupné z: <https://www.edu.ro/>. [cit. 2020–12–16].

³⁷ GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Praha: Herrmann, 2013. ISBN 978-80-87054-31-4, s. 242–243.

³⁸ URBAN, Rudolf. *Čechoslováci v Rumunsku*. Bukurešť: [s.n.], 1930. Knihovna Československého ústavu zahraničního, s. 38.

³⁹ GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Praha: Herrmann, 2013. ISBN 978-80-87054-31-4, s. 243.

⁴⁰ URBAN, Rudolf. *Čechoslováci v Rumunsku*. Bukurešť: [s.n.], 1930. Knihovna Československého ústavu zahraničního, s. 39.

V eibentálské škole působil další kvalifikovaný učitel původem z Gerníku, Josef Nejedlý.⁴¹ Dalo by se říci, že po vzoru kantora z knihy *Na západní frontě klid*, přesvědčil učitel František Merhaut některé zdejší rodáky, aby se přidali do *Deutsche Volksgruppe*.⁴²

2.2.3 Etapa komunistická (1945–1989)

Po druhé světové válce a nástupu komunistické strany k moci se nutně musely změnit poměry ve zdejší škole po vzoru stranické ideologie. Ředitelé byli jmenováni se souhlasem místních orgánů komunistické strany, žáci na základní škole byli zapsáni do pionýrské organizace, ve všech místnostech visel obraz generálního tajemníka Komunistické strany Rumunska (zvláště Nicolae Ceaușesca) a učebnice byly plné poetických textů oslavujících komunismus.⁴³ Po druhé světové válce až do roku 1957⁴⁴ fungovaly v českých školách v Banátu pouze čtyři ročníky základních škol. Právě od roku 1957 měly být zřízeny i třídy druhého stupně. Současný ředitel gernické školy Josef Bouda však zastává názor, že pátý ročník začal fungovat až od roku 1961 a s každým následujícím rokem přibýval další ročník, dokud se neustálil počet na osmi třídách (čtyřech na prvním stupni a čtyřech na druhém stupni). Na prvním stupni se vyučovalo v českém jazyce a na druhém stupni v rumunštině.

Žáci obvykle absolvovali povinné osmileté základní vzdělání a dále již na střední školu nepokračovali. Stálo za tím několik faktorů. V první řadě to byl způsob obživy zdejších obyvatel, který spočíval v obdělávání vlastních, mnohdy velmi skromných, polí. Rodiče tak v dalším vzdělání neviděli hlubší smysl, důležitější bylo zajistit rodinu po stránce hospodářské. S tím také souvisel relativně vysoký počet dětí, které rodiny měly. Nepodařilo se mi sehnat dostatek údajů o natalitě zdejšího kraje, přesto z osobní zkušenosti vím, že deset dětí v rámci jedné rodiny nebylo něčím nezvyklým. Ostatně v meziválečném období uvádí R. Urban v díle *Čechoslováci v Rumunsku* v kapitole o Gerníku, že „rodiny o 8–12 dětech nejsou žádnou vzácností, takže v jednom domě bydlí 10–15 osob.“⁴⁵ Dalším z faktorů byla nepochybně špatná infrastruktura a odříznutí obcí od okolních měst či vesnic. Samozřejmě se i mezi zdejšími žáky našli tací, kteří středoškolské vzdělání dokončili.

⁴¹ Ze soukromého archivu ředitele gernické školy Josefa Boudy.

⁴² GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Praha: Herrmann, 2013. ISBN 978-80-87054-31-4, s. 104.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ URBAN, Rudolf. *Čechoslováci v Rumunsku*. Bukurešť: [s.n.], 1930. Knihovna Československého ústavu zahraničního, s. 39.

Cílem této kapitoly však není přinést kompendium již v minulosti zpracovaných písemných pramenů, ale představit osudy několika rodin, jednotlivců, kteří si prošli školstvím v období rumunského komunismu.

2.2.3.1 Služba pánům – příběh Karolíny Glazerové

Karolína Glazerová, rozená Křešová, představuje jedno z mnoha dětí, které dokončily první stupeň základní školy a následně odešly do okolních měst „sloužit pánům“. Nelze přesně vymezit, kdy se tento fenomén objevil a kdy se od něj ustoupilo, ale lze jej spatřovat ještě minimálně v 70. letech 20. století.

Karolína Glazerová se narodila roku 1941 v Gerníku do rodiny Josefa Křeše a Karolíny Křešové, rozené Boudové. Narodila se tedy do hektického období druhé světové války, v níž Rumunsko ještě do roku 1944 představovalo německého spojence. Do zdejší základní školy nastoupila mezi lety 1947–1948, kdy se Gheorghe Gheorghiu-Dej chopil v komunistické straně moci.

„Chodili jsme do školy, udělali jsme jenom čtyři třídy. Chodili jsme na pole, okopávali jsme kukuřici, když byla pšenička, tak jsme ji žali se srpama. To jsme tenkrát všechno dělali rukama. Táta dělával taky v lesích. Máma pomáhala na poli. Tenkrát jsme neměli moc velký pole, bylo takový špatný, takže jsme zdělávali každý kousíček pole. Co si pamatuji, učili jsme se tenkrát všechno v češtině. Ale učitele si už nepamatuji.“⁴⁶

Rodiče Karolíny Glazerové představovali tradiční proud přístupu ke vzdělání. Základem bylo, aby se děti dokázaly co nejdříve postarat o sebe, o domácnost a celkově o celé hospodářství. V mladším školním věku se musely umět starat o domácí zvířata, podílely se na pracích na poli atd. Vzdělání potomků bylo tudíž bráno jako jakési břemeno, které děti pouze odvádí od práce nutné k přežití. Samozřejmě nelze tento přístup generalizovat na celou obec, nicméně z vyprávění účastníků je patrný. Sama Karolína pochází z devíti sourozenců, tudíž finanční problémy rodiny byly více citelné.

Do přelomu 50. a 60. let existovaly v Gerníku pouze první čtyři ročníky, proto má generace lidí narozených obdobně jako paní Karolína Glazerová absolvované pouze první čtyři třídy. Od roku 1961 přibývaly třídy po jedné, až se jejich počet zastavil na osmi.⁴⁷ Této dataci se ovšem věnuji v kapitole týkající se vzpomínek Václava Merhauta.

⁴⁶Rozhovor s Karolínou GLAZEROVOU, žákyní gernické školy v 50. letech. Vedl autor v Dýšině 20.12.2020.

⁴⁷ Rozhovor s Josefem BOUDOU, ředitelem gernické školy. Vedl autor v Gerníku 8.7.2020. viz také GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Praha: Herrmann, 2013. ISBN 978-80-87054-31-4, s. 104. Zde se uvádí, že první čtyři ročníky fungovaly do roku 1957.

„Tehdy do vesnice se jezdili páni⁴⁸ ptát, kdo by šel k nim sloužit, takže kolem těch jedenácti let jsem odešla do Oravice. Šlo nás tam z třídy víc. Těm pánům jsme uklízeli, starali se o děti, taky trošku vařili. Tam jsme chodili vždycky přes zimu a zpátky jsme se kolem masopustu vraceli domů a zase jsme přes rok pracovali na poli.“⁴⁹ Ostatně stejný průběh popisuje R. Urban v díle *Čechoslováci v Rumunsku*. Tudíž byl tento jev běžný již v meziválečném období. Vyprávění paní Glazerové poukazuje na to, že děti nebyly v té době dobře placeny, takže domů příliš peněz nepřinesly. Ubytovány byly přímo u rodin.

„Pak jsem sloužila i v Bošňáku a v Hunedoře,⁵⁰ kde jsem byla u své tety. To byla sestra mé mámy. Teta tehdy chtěla, abych u nich zůstala, protože neměla žádné děti. Ale nechtěla jsem tam být, tak si nakonec vzala moji mladší sestru.“⁵¹

„Takhle jsem střídavě sloužila do svých osmnácti let, než jsem se provdala za svého muže Františka Glazera. Ale bohužel si už ty lidi moc nepamatuji. Ale u jedné rodiny vím, že měla dvě děti. Ale za těch málo něco peněz jsem si kupovala pro sebe třeba šaty.“⁵²

Tvrdá dětská práce byla pro zdejší krajanskou společnost typickým rysem, který se předával z generace na generaci. Nelze konstatovat, že by tak tomu docházelo u všech rodin, ale ze vzpomínek respondentů je patrné, že se nejednalo o mimořádnou činnost.

2.2.3.2 Vzpomínky Václava Merhauta

Životní příběh Václava Merhauta jsem částečně zaznamenal ve své předešlé kvalifikační práci. V práci se můžete dočíst o odsunu nepohodlných osob z obce Gerník do Bářaganu. Do jedné takové rodiny se právě Václav Merhaut narodil. Václav nastoupil do gernické základní školy nejspíše v roce 1958. Není si jistý, zdali začal plnit povinnou školní docházku jako šestiletý, či sedmiletý. Ovšem v rozhovoru zavzpomínal, že jeho ročník představoval v pořadí druhý ročník, který mohl již absolvovat pátou třídu. Z tohoto důvodu se dá usuzovat, že se jedná právě o rok 1958. Zároveň se tím potvrzuje Gesceho tvrzení, že se páté třídy po válce poprvé otevřely v roce 1957.

„Do té čtvrté třídy nás učili čeští učitelé. Vzpomínám si na učitele Nejedlého, poté nás učil učitel z Československa, jmenoval se Kalousek. Ale potom se nás zeptali, kdo by chtěl pokračovat do páté třídy.⁵³ Přihlásili se asi jenom tři, tak ten ročník potom neotevřeli. Tak jsme

⁴⁸ Rozumí se movití občané, většinou měšťané.

⁴⁹ Rozhovor s Karolínou GLAZEROVOU, žákyní gernické školy v 50. letech. Vedl autor v Dýšině 20.12.2020.

⁵⁰ Hunedoara byla sídlem uherského (1458) a českého (1469) krále Matyáše Korvína.

⁵¹ Rozhovor s Karolínou GLAZEROVOU, žákyní gernické školy v 50. letech. Vedl autor v Dýšině 20.12.2020.

⁵² Tamtéž.

⁵³ První stupeň je v rumunském školství vyhraněn prvními čtyřmi ročníky.

šli s dalšími asi třemi spolužáky studovat do sousední vesnice Padina Matei. Nebylo to tehdy lehké. Museli jsme do školy chodit pěšky, v zimě jsme navíc museli chodit v tom sněhu. Ráno jsme šli do školy, večer jsme se vraceli domů už za tmy. Navíc jsme tehdy ani moc rumunsky neuměli, protože rumunští učitelé nás učili hlavně až na druhém stupni. Mezi námi a jimi (obyvateli Gerníku a Padina Mateii) navíc byla rivalita. Potom na jaře jsme zase museli pomáhat rodičům na poli, tak jsme taky kolikrát zameškali školu, protože práce na poli byla pro většinu rodičů důležitější než škola.⁵⁴

V rozhovoru také Václav Merhaut zavzpomínal na to, kterak mnohé ženy jeho generace či předešlých generací odcházely „sloužit pánům“ do měst. Takto odešla sloužit i jeho matka, která byla těsně po narození syna Václava společně s manželem a synem převezena do Bărăganu, kam byly transportovány pro komunistický režim nepohodlné osoby.

2.2.3.3 Vzpomínky rodin Glazerových a Bradáčových

V této kapitole mapuji vzpomínky gernických reemigrantů, kteří se po roce 1989 odebrali zpět do Československa, resp. České republiky. Jako cílovou skupinu jsem si určil gernické krajany, kteří navštěvovali gernickou základní školu v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století.

Základní charakter vzdělávacího procesu by se dal shrnout v tomto vyjádření: „*Na co budeš chodit do školy, když budeš nakonec stejně dělat na poli.*“ Takže od první třídy do nás bylo vtoukáno, že škola je akorát ztráta času. Dá se říci, že základem bylo se naučit věci z prvního stupně – čtení, psaní, počítání a podobně, ale potom jako starší jsme už jen tak chtěli dodělat. Ti učitelé to taky tak vnímali, že nám jde o dokončení vzdělání.⁵⁵

2.2.3.3.1 Harmonogram školního roku

Harmonogram školního roku byl v gernické škole specifický vzhledem k pojetí zdejšího hospodářského způsobu života. Jelikož práce na poli představovala základní pilíř obživy mnohých rodin, bylo hospodářství, rozumí se hlavně pole a dobytek, mnohdy nadřazené nad možností vzdělání. Z tohoto důvodu mnoho dětí v období od přelomu března a dubna do konce školního roku příliš do školy nedocházelo, jelikož se musely zúčastnit prací na poli. Obvykle se začínalo na konci března ručním setím.⁵⁶

⁵⁴ Rozhovor s Václavem MERHAUTEM, žákem na přelomu 50. a 60. let. Vedl autor v Kyšicích 2.4.2021.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina-KVAČEK, Jirí. *Český Banát: život a tradice českých obyvatel rumunského Banátu*. Praha: Národní muzeum, 2009. ISBN 978-80-7036-250-1, s. 26.

„Tehdy se chodilo do školy od pondělí až do soboty. V zimě jsme do školy chodili pořád, ale od jara až do podzimu zase méně, protože jsme museli chodit s rodiči na pole. V té době jsme chyběli tak jednou až dvakrát týdně, ale nedá se říci, že bychom do školy nechodili. Protože jsme měli hospodářství, tak jsme museli chodit na pole, pást krávy, hlídat sourozence, aby rodiče mohli pracovat, takže proto jsme od jara do podzimu chyběli. Ale učitelé to v té době samozřejmě respektovali. V zimě nás ale rodiče nenechali doma jen tak. Řekněme, že koncem dubna, ale hlavně v květnu se vlivem práce na polích začala zvedat absence. Od dubna se absence zvedala kvůli tomu, že děti šly sázet obvykle brambory, pásly krávy. Třeba já jsem se musela s mou sestrou střídat, jelikož jsme měly ještě mladší sestru Kateřinu, aby mohla máma s tátou na pole.“⁵⁷

„Já si to pamatuji dobře. Když jsem přišla ze školy, tak jsem v peci našla chleba a utíkala jsem na pole. Ráno jsem se svých rodičů zeptala, kam jdou na pole, abych je našla.“⁵⁸

V průběhu osmdesátých let byly třídy, nejspíše vlivem nedostatku učitelů, na prvním stupni⁵⁹ spojeny tak, že se společně vyučovala první a třetí třída a druhá a čtvrtá třída. „Já společně se svou sestrou Maruškou jsme díky tomu chodily do třídy společně. A učitelka to měla s námi neskutečně těžké, protože jak jedna z nás dostala poznámku nebo špatnou známku, tak jsme obě brečely.“⁶⁰

2.2.3.3.2 Vybavení školy

„V té době byla škola prostě zařízena a stejně tak i třídy. Ve třídě byla mohutná katedra a za ní obyčejná dřevěná židle. Lavice byly z masivního dřeva. Nesedělo se na židlích, ale na krátkých lavicích. Samozřejmě byla ve třídě klasická černá tabula na křídle. Na mazání tabule, nošení dřeva nebo přikládání do kotle byla služba.“⁶¹

„My kluci jsme chodili v rámci školy štípat dřevo ještě. Taky jsme se v průběhu podzimu na místo hodin museli povinně zúčastnit ukládání dřeva na zimu. Jako děti jsme vytvořily řetězec, kdy stál jeden žák vedle druhého, a podávali jsme si polínka, která jsme pak ukládali do sklepa. A toho se zúčastnily děti už od první třídy. Než jsme přišli do školy, tak obvykle

⁵⁷ Rozhovor s Annou GLAZEROVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 17.7.2020.

⁵⁸ Rozhovor s Marií BRADÁČOVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Dýšině 2.12.2020.

⁵⁹ Rozumí se první až čtvrtá třída.

⁶⁰ Rozhovor s Annou GLAZEROVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 17.7.2020.

⁶¹ Tamtéž.

uklížečka rozdělala oheň, ale o udržení ohně jsme se musely starat už my děti. Kdyby nám ten oheň během dne vyhasnul, tak bychom ve třídě mrznuli.“⁶²

2.2.3.3.3. Užívání fyzických trestů

Z výpovědí lidí, kteří si prošli gernickou základní školou, je patrné, že užívání tělesných trestů bylo běžné, dalo by se říci na denním pořádku. Někteří učitelé žáky trestali za činnosti či stavy, které nikterak nesouvisí s vyučovacím procesem. Učitelé například během výuky kontrolovali, zdali mají žáci čisté ruce a ostříhané nehty. Mnozí se přiznávali, že udržování čistých rukou a nehtů nebylo vlivem těžké práce na poli lehké. „*Na začátku některých hodin jsme museli učitelé ukázat, že máme čistý kapesník.*“⁶³ Obdobné kontroly nebyly na denním pořádku, ale různé „přestupky“ byly trestány všemožnými způsoby – taháním za uši, taháním za vlasy.

„Ty horší přestupky byly trestány švihnutím ukazovátka přes natažené prsty. Také jsme museli klečet a mít k tomu upažené ruce. Ale u nás se třeba rodiče k tomu nevyjadřovali kriticky, bralo se to zkrátka jako norma.“⁶⁴ Na fyzické tresty zavzpomínala také paní Bradáčová, která ale také dodala, že určitě ne všichni učitelé tělesné tresty používali. „*Já si pamatuji, jak jsem byla bita ve čtvrté třídě kvůli násobilce. Byli tam žáci, kteří tu násobilku uměli, tak ti biti nebyli. A nás zbytek ve třídě, bylo nás ve třídě přes dvacet, tak jsme šli kolem katedry a dostali jsme na zadek.*“⁶⁵

2.2.3.3.4 Výuka cizích jazyků

Jak již bylo řečeno, probíhala na gernické základní škole výuka na prvním stupni hlavně v českém jazyce. Zde se právě žáci poprvé setkali s rumunštinou, pokud tedy nebyli vyučováni v domácím prostředí. Na druhém stupni se k těmto dvěma jazykům přidala ruština a francouzština.⁶⁶ „*Ruštinu mě konkrétně učil ředitel Alois Špicl a opravdu nás naučil. Taky nás učil tehdy hudební výchovu. Jazyky jsme se učili hlavně tím způsobem, že jsme cizojazyčné věty a texty překládali do češtiny. A postupem času jsme se učili různé básně.*“⁶⁷

Na druhém stupni byly předměty vyučovány již v rumunském jazyce. Tito učitelé neuměli zpravidla česky ani slovo. Vyučovali předměty jako přírodopis, zeměpis a dějepis. Pocházeli z přilehlých měst jako z Nové Moldavy, Oravice či dalších okolních obcí. „*Nedá se*

⁶² Rozhovor s Josefem GLAZEREM, reemigrantem po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 25.8.2020.

⁶³ Rozhovor s Václavem BRADÁČEM, reemigrantem po roce 1989. Vedl autor v Dýšině 2.12.2020.

⁶⁴ Rozhovor s Annou GLAZEROVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 17.7.2020.

⁶⁵ Rozhovor s Josefem GLAZEREM, reemigrantem po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 25.8.2020.

⁶⁶ Václav Bradáč v rozhovoru konstatoval, že se vyučovala i latina, ovšem nepodařilo se mi tuto potvrdit alespoň výpovědí jiného účastníka.

⁶⁷ Rozhovor s Annou GLAZEROVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 17.7.2020.

řící, že by se rumunština v obci používala. V té první třídě jsme pracovali s českým a rumunským slabikářem zároveň. Učili jsme se takovým způsobem, že to, co jsme přečetli rumunsky, jsme museli překládat do češtiny. Například: "Dragoș are un balon – Drágoš má míč."⁶⁸ Do školy docházeli také žáci z tzv. „salaší“⁶⁹. Do školy chodili také romští spolužáci. Ovšem nikdo si není vědom, že by docházelo k projevům fyzické či psychické šikany.

2.2.3.3.5 Vyučování dějepisu

S respondenty jsme narazili na otázku výuky dějepisu na gernické škole. Mým prvotním cílem bylo zjistit, v jakém rozsahu se zdejší krajané setkávali ve školním prostředí s českými dějinami. Ovšem na základě rozhovorů se ukázalo, že se zde české dějiny nevyučovaly, a tak byli maximálně zdejší žáci odkázáni na vyprávění starších generací či se seznamovali s reáliemi české, resp. československé země z jiných zdrojů. V průběhu sedmdesátých a osmdesátých let zde vyučoval dějepis (rum. istorie) rumunský učitel Matejka. „Dějepis nás tehdy učil učitel, říkali jsme mu Matejka. České dějiny se neprobíraly, nevěděli jsme nic o českých dějinách, ale špatné je to, že konkrétně my jsme nevěděli nic ani o rumunských dějinách.“⁷⁰

2.2.3.3.6 Školní uniformy

Postupem času se v Rumunsku během vlády tamní komunistické strany začala uplatňovat žakovská uniformita. Gerničtí chlapani se oblékali do modře laděného stejnokroje. Základ tvořily kalhoty, dále se nosila světle modrá košile s červeným pionýrským šátkem.⁷¹ Dívky se oblékaly do stejně barevných košil, nosily do školy šaty a do vlasů si vázaly bílou stuhu.⁷²

⁶⁸ Rozhovor s Annou GLAZEROVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 17.7.2020.

⁶⁹ V salaších bydleli často pastevci dobytka. Žili ve velice skromných chatkách bez přívodu elektřiny. Většina salaší byla postavena směrem od Gerníku k řece Dunaj.

⁷⁰ Rozhovor s Annou GLAZEROVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 17.7.2020.

⁷¹ Rozhovor s Josefem GLAZEREM, reemigrantem po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 25.8.2020.

⁷² Viz příloha č. 8.

3 Problematika přechodu žáků z gernické školy do české školy

K sepsání této kapitoly mě vedlo několik skutečností, s nimiž jsem se během svého působení na základní a střední škole setkal. Osobně jsem nikdy vyloženě konstantně nenarážel na urážky související s mým rumunským původem, a když už ano, jednalo se spíše o krátké epizody, které neměly dlouhého trvání. Ty jsem nejčastěji řešil tím, že jsem poukazoval na své narození v České republice a na to, že moji předci přeci odešli do Rumunska odněkud z Čech. Jistá část mého já se očividně za svůj původ styděla, a proto jsem reagoval tímto způsobem. Postupem času jsem však svůj postoj přehodnotil. Nakonec jsem na svůj banátský původ velmi hrdý.

Ovšem u mé starší sestry to probíhalo jiným způsobem. Uvědomoval jsem si, že její okolí mnohdy zaujímal daleko vyhraněnější postoje směrem k jejímu původu. Na rozdíl ode mě se nemohla ohradit tím, že se narodila v České republice, jelikož se narodila ještě v Rumunsku a do České republiky se přestěhovala ve třech letech. V mém okolí se vyskytovali i jiní, kteří byli terčem útoků kvůli svému původu.

Mnohdy mě napadalo, že potomci krajanů z Banátu mají také jazykovou nevýhodu. Osobně jsem v dětství užíval mnoho výrazů, které české obyvatelstvo neznalo, slovní spojení, kterým zdejší lidé nerozuměli. To pro mě, ale určitě i pro mnoho dalších potomků krajanů, znamenalo komplikované přetváření ustáleného jazykového systému, aby nedocházelo k situacím, kdy mi okolí nerozumělo.

Právě mé zážitky mladšího a staršího školního věku mě vedly k sepsání této kapitoly. Uvědomoval jsem si, že by bylo nesmírně obtížné zachytit pocity žáků, kteří jako děti před dlouhými časy absolvovali tento přechod z gernické školy do české. Jejich výpověď by byla v určitých pasážích značně zkreslená. Proto jsem se rozhodl zachytit pohled Anny Staré, která tento přesun absolvovala v relativně nedávné době.

3.1 Pohled Anny Staré

Jedním z potomků reemigrantů po roce 1989, kteří se odebrali na západ Čech, je Anna Stara. V rumunském Gerníku absolvovala pět ročníků, poté se rodina přestěhovala v roce 2008 do České republiky.

Hned v úvodu nastínila prvotní rozdíl mezi českým a „gernickým“ školstvím. Ten spatřuje primárně v porozumění danému obsahu. V Gerníku se vyučovaly předměty na druhém stupni v rumunském jazyce (samozřejmě kromě určitých předmětů jako např. český jazyk), což pro mnohé žáky představovalo problém. Nelze říci, že by vůbec neovládali rumunštinu, ale její znalost nebyla často na takové úrovni, které je zapotřebí k porozumění obsahu daných

předmětů. Problém měla s tím, že mnohdy textu v sešitu nerozuměla, tudíž se vše k ústnímu zkoušení naučila nazpaměť. Tímto sice získávala výborné hodnocení, ovšem z hlediska znalostí nedošlo k výraznému posunu.

Velký důraz se v Rumunsku klade na výuku cizích jazyků. V období studia Anny Staré se na prvním stupni vyučoval český jazyk a rumunský jazyk. Ve třetí třídě se přidala angličtina, v páté třídě francouzština a v závěrečných ročnících ještě ruský jazyk. Češtinu zpravidla vyučovali učitelé vyslaní z České republiky. O českých realitách se zdejší žáci neučili. Znalosti Anny Staré lze shrnout jejími vlastními slovy: *„Když jsem přišla sem do Čech, tak jsem neznala názvy krajů, nic...“*⁷³

Znatelnou změnu při přestěhování z Rumunska do České republiky během docházky na základní školu představovala struktura třídy, zvláště z hlediska počtu žáků. V pátém, tedy posledním ročníku, který Anna navštěvovala v Rumunsku, byli celkem 4 žáci. Tudíž byla třída spojena s o dva ročníky vyšší třídou. Celkem tak výuka probíhala za účasti zhruba 10 (11) žáků. Taková výuka měla většinou pravidelné schéma. Učitel zadal jedné třídě činnost, zatímco se věnoval druhé třídě. Zároveň bych chtěl dodat, že od druhého stupně se v rumunském školství mění způsob hodnocení. Desítka představuje nejlepší stupeň hodnocení a následně hodnocení sestupuje až k 1 jako k nejnižšímu stupni hodnocení.⁷⁴

*„Jako dítě jsem ze stěhování měla smíšené pocity, jelikož mi to rodiče sdělili poněkud náhle. Dozvěděla jsem se v létě, že se budeme stěhovat. Byla jsem smutná, že jsem opouštěla kamarádky. Zároveň jsem měla strach z toho, že jsem nevěděla, jak to tady v Čechách chodí.“*⁷⁵

Anna ovšem zároveň dodala, že nezaujala vyloženě negativní postoj. Přestože musela opustit své přátele a rodnou obec, přestěhování do České republiky jí nevadilo. Českou republiku již ve svých osmi letech navštívila se svojí matkou. Tehdy to brala jako návštěvu svého strýce, ovšem později zjistila, že zde matka zařizovala trvalý pobyt.

Dále jsem se v rozhovoru Anny ptal na to, zdali navázala v České republice šestou třídou, nebo jestli absolvovala znovu pátý ročník. *„Nabízeli mi šestou třídu, ale já chtěla jít do páté třídy. Udělala jsem dobře, protože přestože jsme na Gerníku tu češtinu nějak brali, tak se tam nerozvíjela slohová činnost. Navíc jsem opravdu nevěděla nic o České republice. Možná ostatní ano, ale já nevěděla nic o českém zeměpisu, o české historii. Přestože bych možná tu*

⁷³ Rozhovor s Annou STAROU, potomkem gernických reemigrantů. Vedl autor v Dýšině 3.2.2021.

⁷⁴ Rozhovor s Josefem BOUDOU, ředitelem gernické školy. Vedl autor v Gerníku 8.7.2020.

⁷⁵ Rozhovor s Annou STAROU, potomkem gernických reemigrantů. Vedl autor v Dýšině 3.2.2021.

šestou třídu dala nakonec, tak jsem ale šla raději do páté třídy. Tohoto rozhodnutí rozhodně nelituji. ⁷⁶

Má další otázka směřovala na nejproblematictější jevy českého jazyka, se kterými měla Anna potíže. V tomto ohledu jsme se během rozhovoru v některých jevech našeho jazyka shodli. Velký problém dělal Anně pravopis spojený s fonetickou stránkou jazyka, což jsem shledal i u dalších potomků reemigrantů z Banátu. Problém představovaly zvláště párové souhlásky. Za zmínku určitě stojí také typická slovní zásoba gernických krajanů. Čeští spolužáci a učitelé tak mnohdy nerozuměli některým výrazům (např. ničko, čitro...). Výraznější potíže u jiných vyučovacích předmětů nezaznamenala.

Během rozhovoru Anna zavzpomínala na své první dny, týdny a měsíce v novém českém školní prostředí. Jedním z témat bylo přijetí ze strany českých spolužáků.

„To byla asi částečně má vina. Byla jsem taková zakřiknutá. Nebavila jsem se s nikým, takže na svoji první školu moc hezké vzpomínky nemám. Spolužáci mě mezi sebe nepřijali. Byla to částečně má vina. Byla jsem zvyklá na školu na Gerníku, kde děti žijí v bublině. Nevíš věci, co ví děti tady, bavíš se jiným stylem, máš jiné zkušenosti. Oni tady hráli hry a já jsem přitom na Gerníku hrabala seno na poli. Ještě to pro mě byl kulturní šok – spousta nových věcí. Například to, že šla škola do cirkusu, do divadla, do kina. Já jsem na to koukala, protože jsem nevěděla pořádně, co to je. Dále události jako pouť. Tohle jsem neznala. Obecně nevzpomínám na své první působení na škole dobře. ⁷⁷

Jak jsem již v úvodu kapitoly o problematice přechodu žáků z gernické školy do české školy nastínil, setkal jsem se v průběhu život s posměšky, urážkami adresovanými na potomky reemigrantů z Gerníku. V rozhovoru s Annou Starou jsem se zaměřil i na to, zdali byla i ona konfrontována s podobnými postoji.

„Děti z mé třídy mě docela ignorovaly, ale žáci z vyšších ročníků se mi smáli. Ve druhé škole to bylo podobné. Pamatuji si, že první pololetí se se mnou nikdo nebavil. Já vydávala také signály „nechte mě být“. Pamatuji si na událost, kdy jsem šla po chodbě, bavili se tam kluci a jeden řekl, že to tady smrdí Rumunama. Na to jsem se tedy rozbřečela. Taková věc se začala řešit nakonec. Pro mě to bylo ale hrozné, že se to začalo řešit, protože jsem se bála jít znovu do školy, ale holky se mě potom zastaly. ⁷⁸

⁷⁶ Rozhovor s Annou STAROU, potomkem gernických reemigrantů. Vedl autor v Dýšině 3.2.2021.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

Pro mě osobně, jakožto pro potomka reemigrantů z Gerníku, bylo příjemné sdílet své zážitky z českého prostředí s někým, kdo měl stejný původ jako já – tedy banátský. Uvědomuji si, že u mě se jedná o odlišný proces, jelikož jsem se v České republice, na rozdíl od Anny, narodil. Proto si plně uvědomuji těžký proces adaptace na nové prostředí u Anny Staré, když zde neměla žádné své přátele z banátského prostředí, se kterými by mohla své útrapy sdílet.

V kapitole *Hypotéza o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů* vycházím z hypotézy, že značná část reemigrantů z českých vesnic v Banátu odcházela do České republiky i z důvodu, aby zajistila svým potomkům lepší vzdělání a obecně lepší životní vyhlídky. Zajímal jsem se tedy o to, zda rodiče tlačili Annu do kvalitních školních výkonů.

„Musím říci, že moji rodiče ne. Stačilo mi vědět, že rodiče šli do Čech kvůli mně, abych měla možnost něco vystudovat, protože kdybychom zůstali tam, tak bych tu možnost nemusela dostat. Třeba bych se dobře učila, ale po finanční stránce to nešlo. Takže mi stačilo, že rodiče jsou tady kvůli mně. Oni to tady neznali, nemohli mi poradit, když jsem potřebovala poradit. Tak jsem se musela spolehnout na sebe. Buď jsem se to sama naučila, nebo dostanu pětku. Na výběr jsem neměla.“⁷⁹

⁷⁹ Rozhovor s Annou STAROU, potomkem gernických reemigrantů. Vedl autor v Dýšině 3.2.2021.

4 Působení českých učitelů v Banátu

Tradice českých učitelů v rumunském Banátu, ale nejen v rumunské části Banátu, sahá až do období kolonizace zdejšího regionu českými krajany. První učitelé vyslaní z Čech zde působili od 50. let 19. století, jak si o tom můžete přečíst v kapitole věnované historii gernické školy. Tradice působení českých učitelů přetrvávala až do dnešní doby. V této kapitole představuji pohled dvou českých učitelů. Vladimíra Kováře, jenž působil mezi lety 2015–2020 jako učitel v obci Eibenthal, a Kláru Jíchovou, současnou učitelku v obci Gerník.

4.1 Funkce Domu zahraniční spolupráce

Působení českých učitelů nejen v Banátu, ale i po celém světě, kde žijí české komunity, by bylo bez působení organizace zaštiťující tuto činnost těžce představitelné. Pravděpodobně by se omezovalo na příspěvky zdejších mecenášů, ovšem nemohlo by mít dlouhého, a zvláště systematického trvání.

Nejen z tohoto důvodu vznikl Dům zahraniční spolupráce (dále DZS) jako přidružená organizace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Cílem této příspěvkové organizace je „*usnadňovat mezinárodní spolupráci ve vzdělávání a podporovat zapojení co nejširšího spektra jednotlivců i institucí do mezinárodních aktivit.*“⁸⁰

Dům zahraniční spolupráce administruje v rámci České republiky celou řadu evropských vzdělávacích programů v čele s Erasmus+ a Evropským sborem solidarity. Mimo jiné také vydává potvrzení o vyslání ke studiu československých občanů na VŠ do zemí bývalého východního bloku před rokem 1989.⁸¹

4.2 Působení Vladimíra Kováře v Eibenthalu a výuka českého jazyka

Místní krajanské vesnice bojovaly během své existence o zachování svébytné české kulturní identity, zvláště po rakousko-uherském vyrovnání, kdy území dnešního Banátu spadalo pod tzv. Zalitavsko, a tamním vesnicím hrozila maďarizace. Po podepsání versailleské mírové smlouvy zase pro změnu hrozilo vměšování rumunských vlivů. Jednou z nejvíce zasažených vesnic byl Eibenthal, nyní spadající pod střediskovou obec Dubova.⁸²

⁸⁰ Dům zahraniční spolupráce [online]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/o-dzs>. [cit. 2020–11–12].

⁸¹ Dům zahraniční spolupráce [online]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/uznani-studia-v-zahranici>. [cit. 2020–11–12].

⁸² Eibenthal [Online]. Dostupné z: <http://www.eibenthal.eu/#historie>. [cit. 2020–07–19].

Před více jak 150 lety zde byl otevřen důl, dnes známý jako Ujbányje⁸³ (maď.) či Baia Nouă (rum.) na těžbu antracitu. Těžba do těchto míst logicky přitáhla značné množství pracovních sil z řad rumunských občanů a také zdejších českých krajanů. Vlivem tohoto působení narůstal počet sňatků uzavřených mezi českými krajany a rumunskými občany. Výsledkem tohoto procesu bylo značné pronikání rumunských výrazů do zdejšího jazyka a utvoření jakéhosi eibentálského nářečí, v němž se mísí prvky rumunštiny a české archaistické výrazy.⁸⁴

V Eibantálu se užívá jednoho rčení: „*S češtinou dojdeš nejdál ke křížku.*“ Toto rčení odkazuje na fakt, že místní považují možnost uplatnění češtiny pouze v rámci obce, ovšem mimo ni (s výjimkou dalších českých vesnic) si s češtinou nevystačí. Z tohoto důvodu je pro ně výhodnější se od útlého věku primárně věnovat rumunskému jazyku. Přesto ani zde český jazyk nezanikl, třebaže se vyznačuje velkou měrou specifčnosti (např. bramborová placka se řekne *toč*, peněženka *portoflik*...).⁸⁵ I díky spolupráce místních orgánů a DZS se zde nadále vyučuje český jazyk, přestože přišel o své primární postavení a byl svým způsobem odsunut na druhé místo za rumunštinu.

Mezi lety 2015–2020 působil v obci Eibentál jako učitel českého jazyka Mgr. Vladimír Kovář. V rozhovoru s ním mě nejvíce zajímalo, na kterou jazykovou vrstvu se nejvíce u místních dětí zaměřoval a jak vypadala konfrontace mezi učitelovým očekáváním a realitou v praxi.

„*Učil jsem češtinu, což znamená, že jsem si v té češtině učil všechno, co jsem chtěl. To znamená, že jsem učil základní slovní zásobu, dny v týdnu, měsíce, roční období, části těla, názvy prstů, další části jako orgány.*“⁸⁶ Takto zněla první slova Vladimíra Kováře, která měla předznamenat, že češtinu zde nevyučoval způsobem, který je nám z českého prostředí typicky známý.

Střet ideální představy českého učitele a reality je zde patrný. Podstata výuky češtiny vychází z předešlé kapitoly, kde jsem se zmiňoval o obecném větším rumunském vlivu, jenž se zrcadlí ve smíšených manželstvích, rumunských výrazech v jazyce a v posunutí rumunštiny na primární jazyk ve škole. Na rozdíl například od Gerníku, kde se na prvním stupni vyučují

⁸³ Baia Nouă je obec spadající stejně jako Eibentál pod Dobovou. K roku 2002 zde žilo 274 obyvatel.

⁸⁴ *Eibenthal* [Online]. Dostupné z: <http://www.eibenthal.eu/#historie>. [2020–07–19].

⁸⁵ ECLER, Daniel. *Jazykové odchylky mezi českým jazykem u nás a českou komunitou v rumunském Banátu*. Olomouc, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatura. Vedoucí práce Mgr. Jana Kusá, Ph.D., s. 40.

⁸⁶ Rozhovor s Vladimírem KOVÁŘEM, učitelem působícím v Banátu. Vedl autor v Plzni 4. 11. 2020.

předměty v češtině, se zde vyučuje vše, samozřejmě vyjma češtiny a blízce přidružených předmětů, v rumunštině.

Z podstaty věci se zde nedá hovořit o nějaké obecné kvalitě češtiny u žáků. O jazykové úrovni nesvědčí ani to, zda je dotyčný žák zcela z „české krajanské rodiny“, či ze smíšeného manželství. Z tohoto důvodu je nesmírně důležité pracovat s žáky individuálně. Naštěstí i bohužel je tomu současná situace v obci nakloněna, jelikož se v současné době počet žáků ve škole pohybuje kolem čísla deset. Vzhledem k neustále klesajícímu počtu žáků lze odhadovat, jaký osud zdejší školu čeká.

Žáci se zde učí v různorodých skupinkách dle účasti ve vyučování, podle věku či podle úrovně českého jazyka. Velmi často se ale vyučují po stupních, tzn. celý první stupeň a celý druhý stupeň. Kupříkladu pokud se ve třídě setkali žáci z tříd prvního stupně, prováděl žák první třídy cviky na uvolňování ruky a nácvik písmen abecedy, zatímco se ostatní žáci věnovali pravopisným nebo slohovým cvičením.

Hodiny českého jazyka zde plnily mimo jiné i funkci suplování. V rámci vyučovacích hodin se probírala v češtině témata, na která by se jinak nedostalo, či se probíraly kapitoly z předmětů, které se jinak vyučovaly v rumunském jazyce.

„Pak jsme třeba v osmičce, když na to byl prostor, dělali chemii – české názvy chemických látek, že něco je kyslík, něco dusík, křemík, hliník a kyselina sírová. Dále názvy živočichů, rostlin, protože v mnoha případech je znali rumunsky, nebo to znali "eibentálsky" jak se tam tomu říká, nebo to neznali vůbec. Takže podle potřeby. Když přišla řec na dopravu, tak jsem je učil, co to je přechod, podchod, nadchod, co je to příjezd, odjezd a takové, aby tušili, že nějaká taková slovní zásoba existuje.“⁸⁷

Žáci se mimo jiné ve výuce věnovali pojmenování předmětů denní potřeby a předmětů, s nimiž se každodenně setkávají. Tak například tématem hodiny byl osobní automobil. Žáci se učili pojmenovávat jednotlivé komponenty automobilu.

Těžko může učitel českého jazyka vyučovat pokročilejší kapitoly podle osnov, pokud žáci neovládají slovní zásobu daného jazyka. Ve stejné pozici se mnohdy ocitli právě učitelé vyslaní z České republiky. Nelze vyloženě tvrdit, že by za nedostatečnou slovní zásobou stál pouze narůstající vliv rumunských výrazů ve zdejším jazyce, ale spíše z generace na generaci předávaná malá slovní zásoba týkající se českých výrazů a velice poskromnu zakotvená česká frazeologie.⁸⁸

⁸⁷ Rozhovor s Vladimírem KOVÁŘEM, učitelem působícím v Banátu. Vedl autor v Plzni 4. 11. 2020.

⁸⁸ Tamtéž.

V první fázi si tedy žáci pod vedením Vladimíra Kováře osvojovali slovní zásobu. Např. základní číslovky, barvy, názvy částí těla, což se dalo uchopit pomocí různých her jako „hlava, ramena, kolena, palce“. Dále základní fráze typu: „*Ahoj, jak se máš? Kolik je ti let? Odkud jsi? Kde bydlíš?*“⁸⁹

Dále bylo zapotřebí se věnovat grafické a fonetické stránce jazyka, jelikož byli žáci zvyklí psát místo hlásky „ž“ „j“. Problém u žáků způsoboval také systém českých samohlásek, jelikož je v rumunštině délka samohlásek potlačena. Stejně tak představovaly problém souhlásky „h“ a „ch“. V psané podobě se vyskytuje v rumunštině pouze souhláska *h*, která se od českého ekvivalentu liší tím, že se vyslovuje jako neznělá, a dále na konci slov se mezi hláskami *r* a *i/e* a mezi *i* a *n* vyslovuje jako měkké *ch*.⁹⁰

Následovalo mimo jiné procvičování české frazeologie, která žákům činila velké problémy, jelikož se zde střetává formální a významová stránka.

*„Oni neznají třeba ve velké míře takové ty obraty typu „vzít nohy na ramena“, „krve by se v něm nedořezal“ a takové. Oni tomu nerozuměli. Co to znamená, že by se v něm nedořezal krve? No, on si třeba motorovou pilou uřízl nohu a vykrvácel. To je sice hezká teorie, ale není to správný význam. Vzít nohy na ramena... No, on někoho nosil na zádech. Aha, dobře, má to svoji logiku, ale ten význam to není.“*⁹¹

Neznalost českých idiomů a frazémů se dá vysvětlit několika způsoby. Buď se vůbec na počátku 19. století ještě dané frazémy neužívaly, nebo se v oblastech, odkud krajané do Banátu odešli, dostatečně neuchytily, či došlo v průběhu času k jejich postupnému zapomnění.

Tímto způsobem reagoval na stav obecného chápání české frazeologie v Eibentálu učitel Kovář. Tento jev je dle mého názoru možné nadále spatřovat i u generace, která po roce 1989 a zvláště v 90. letech a na přelomu tisíciletí, odešla z Banátu do Československa/České republiky. Přestože již delší dobu žijí mezi českou komunitou, frazeologie jim činí nesmírný problém. Osobně tento problém vnímám v okruhu vlastní rodiny.

Na základě mého rozhovoru s Mgr. Vladimírem Kovářem nelze vyloženě konstatovat, že by byla slohová činnost žáků v gernické škole potlačena. Přesto si lze udělat vzhledem k výše danému konstatování představu o tom, jak velkého prostoru se jí ve škole dostávalo. Samozřejmě je zapotřebí poukázat na různá pojetí zdejších učitelů českého jazyka. Vladimír Kovář v rozhovoru hovořil o tom, jak nechal své žáky popsat ilustrace ze známé české básně

⁸⁹ Rozhovor s Vladimírem KOVÁŘEM, učitelem působícím v Banátu. Vedl autor v Plzni 4. 11. 2020.

⁹⁰ FELIX, Jiří. *Rumunština pro samouky*. 3. vyd. Praha: SPN, 1980. Učebnice pro samouky, s. 17.

⁹¹ Rozhovor s Vladimírem KOVÁŘEM, učitelem působícím v Banátu. Vedl autor v Plzni 4. 11. 2020.

Polámal se mraveneček. V rámci tohoto krátkého úseku rozhovoru se vyjádřil ke schopnosti zdejších žáků popisovat dění na ilustraci. „*Někteří dokázali o tom obrázku napsat pět vět a někteří dokázali napsat jednu větu, která ještě téměř nedávala smysl.*“⁹²

Banátský region naštěstí v průběhu času disponoval několika časopisy zaměřujícími se na dění v obcích. Právě tato skutečnost umožnila žákům místních škol přispívat svými články do zdejších časopisů, což se dá považovat za tvůrčí slohovou činnost.

Jedním z periodik, kam přispívali žáci, bylo *Okénko: Školní časopis dětí z Gerniku a Svaté Heleny*, na jehož vzniku se podílel další český učitel Petr Skořepa ve spolupráci s Josefem Boudou, ředitelem gernické školy.

4.2.1 Podmínky vzdělávání a materiální didaktické prostředky eibentálské školy

Během svého působení učitele v eibentálské základní škole se musel učitel Vladimír Kovář potýkat se třídami tvořenými dětmi, jejichž oba rodiče byli „českého krajanského původu“, tak i s dětmi, jejichž rodiče (nebo rodič) pocházeli z ryze rumunského prostředí. Problém pro vyučování českého jazyka v tomto prostředí představoval postoj některých rodin k češtině. Mnozí totiž své děti vedli od dětství k rumunštině jako k mateřskému jazyku. Čeština se tak stala jejich sekundárním jazykem. Ovšem dle Kováře se zde člověk nesetká se situací, že by žák nastupující do školy neuměl vůbec česky. Alespoň základní úroveň jazyka ovládají.

Dle výpovědi učitele Kováře nebyl v eibentálské škole problém s nedostatkem učebnic, jelikož škola mimo jiné získávala materiální didaktické pomůcky v rámci sponzorských darů. Osobně se spíše zaměřoval na využívání učebnic v rámci předmětů jako byla prvouka. Ale jak sám v rozhovoru zdůraznil, učebnice představovaly v rámci využitelnosti minimální materiální didaktický prostředek.

Ve výuce českého jazyka se kromě učebnic využívala například chytrá pexesa. Ta učitel Kovář využíval i při výuce angličtiny. Užívání jiných materiálních didaktických pomůcek kromě učebnic vysvětloval takto: „*Protože z hlediska gramatického se ti osmáci dostali někam na úroveň čtvrté, páté třídy, nemělo smysl jim říkat vyjmenovaná slova typu "chmýří, pýřit se, hlemýžď"*“, *když používají slova šnek, a takové ty věci, které dneska pořádně ani takové dítě nezná.*“⁹³ V rámci výuky se také využívaly jednoduché křížovky, doplňovačky. V tajenkách byly ukryté typické české pojmy jako jitrnice, jelito, tlačinka, volské oko a další podobné výrazy, které zdejší žáci neznali. V rámci literatury se četly ukázky z moderní české literatury.

⁹² Rozhovor s Vladimírem KOVÁŘEM, učitelem působícím v Banátu. Vedl autor v Plzni 4. 11. 2020.

⁹³ Tamtéž.

Při pokusech o čtení starších textů (např. Jiráskových textů) došlo často k nepochopení významu vlivem slovosledu, užívaných archaismů či historismů.

„Ve škole byla učebna, kterou jsme měli jenom pro sebe. Ve třídě byla tabule, křída, já měl s sebou notebook, projektor, takže jim šlo něco i promítnout. Dále jsem měl nějaký cd přehrávač, takže jsem jim pouštěl nějaké písničky, koledy a takové ty namluvené pohádky. Hodně dobrou knihovnu jsem získal díky sponzorským darům, ale některé věci, které lidi postupně darovali, nebyly pro nás použitelné. Ale některé dary jako encyklopedie, obrázkové knihy a podobné věci se nám hodily. Něco jsem i nakoupil. Třeba takové ty tabulky, které byly výukové, kde je třeba abeceda, chemické prvky, česká gramatika, národní symboly. Děti pracovaly třeba s atlasy, aby získaly orientaci na mapě, protože tu ony mnohdy neměly ani v rámci rumunského zeměpisu. Chtěl jsem, aby měly nějakou představu o České republice, že je nějaká Praha, Vltava a podobné zeměpisné názvy. Ve třídě nebyla žádná interaktivní tabule, nic takového.“⁹⁴

4.2.2 Otázka motivace: Proč se učit český jazyk?

V průběhu rozhovoru s učitelem Kovářem jsme se dostali k otázce motivace. Jak přesvědčit zdejší žáky, aby se učili český jazyk, když je v obci známé rčení, které její potenciál zcela diskredituje? Proč by se tedy tito žáci měli zabývat sekundárním jazykem, třebaže z hlediska historického je jejich „rodným“ jazykem. Po rozhovoru s českými učiteli, vyslanými do Banátu od DZS, jsem nabyt přesvědčení, že utvoření takové motivace je nesmírně náročné, přesto vzhledem k místním okolnostem velice příhodné. Ovšem nemohu se zbavit dojmu, že chce-li zde někdo kariéru povýšit a neplánuje odchod do České republiky, vyplatí se mu věnovat se rumunštině.

V posledních letech se vzedmula vlna zájmu o Banát podpořená v poslední době událostmi typu Festival Banát. Tyto akce poskytují místním skvělou příležitost nejen ke kulturnímu obohacení, ale hlavně k peněžnímu zisku z pronájmu nemovitostí nebo prodeje vlastních domácích produktů. A to je jedna z motivací, proč se učit českému jazyku. Pan Kovář se k tomu vyjádřil velice přesně, když svým žákům říkal, že si budou chtít popovídat s českými turisty, budou jim chtít ukázat zdejší krásy a budou jim chtít například nabídnout své domácí produkty, kvůli kterým turisté často také přijíždějí.

To samozřejmě není jedinou motivací. Spousta krajanů odjíždí na sezónní práce do České republiky. Někteří se do ní rovnou přestěhují. To jsou všechno záležitosti, kvůli nimž se

⁹⁴ Rozhovor s Vladimírem KOVÁŘEM, učitelem působícím v Banátu. Vedl autor v Plzni 4. 11. 2020.

určitě vyplatí učit se češtinu, třebaže žijí v prostředí, které je obklopeno rumunštinou. Učitel Kovář vnímal vztah k dětem k češtině a vztah k učení češtiny pozitivně. Jak sám zmiňoval, nesetkával se s tím, že by zde někdo vyloženě češtinu ignoroval. Děti se chtěly učit českému jazyku, přesto si nedělal iluze, že by byla čeština na prvním místě.⁹⁵

4.3 Působení Kláry Jíchové na Gerníku a Svaté Heleně

Klára Jíchová vystudovala český jazyk na Filosofické fakultě UK a zároveň dramatickou výchovu na DAMU. Pracovala jako lektor pro Multikulturní centrum Praha, dále jako OSVČ v oblasti pekař, cukrář. Působila také jako výživový poradce. Poslední tři roky před odchodem do Banátu učila na soukromé základní škole v Litni u Berouna. O existenci českých krajanů v Banátu měla ponětí, jelikož žila se svým manželem v Srbsku, kde její muž působil jako učitel. Zde, jak sama zdůrazňovala, získala podstatné zkušenosti pro pozdější působení u českých krajanů v rumunské části Banátu.

Jistě není nutné zdůrazňovat, že odchod pedagoga za krajanskými dětmi v rumunském Banátu je velký životní krok. Přestože se zde domluvíte česky, což je mimo jiné velká výhoda zdejšího regionu, představuje zdejší komunita lidí s odlišnou mentalitou. Z tohoto důvodu jsem se zaměřil na motivaci učit právě u českých krajanů v rumunském Banátu.

„Nadchlo mě to, když mi bylo dvacet. Tehdy jsem se byla ptát na ministerstvu a tam mi řekli, že si musím v první řadě dodělat vysokou školu. Nosila jsem to spoustu let v hlavě, ale přišla spousta dalších životních podnětů. Navíc jsem měla potom děti, takže se pořád něco dělo. Když poté přišel manžel s nápadem, že pojedeme do Srbska, tak jsem řekla, že Rumunsko by bylo lepší, ale tam se místo neuvolnilo, tak aspoň to Srbsko. Každý rok jsem se poté dívala v lednu, jestli se náhodou nevypisuje místo na Rumunsko, protože jsem tam chtěla. Konkrétně jsem chtěla do Svaté Heleny či na Gerník, protože se mi tady moc líbí příroda. Věděla jsem to z těch návštěv.“

Co se týče lidí mi bylo jasné, že to tady bude podobné jako v Srbsku, že tu budou lidé velmi srdeční, ale taky dost pomlouvачní. Ale jinak jsem sem nešla s nějakou konkrétní představou, co přesně chci. Ale věděla jsem, že mě ohromně baví ta velká různorodost té práce. A to se mi v Čechách nepoštěstí. Mám plný úvazek na dvou místech, půl týdne jsem tam a půl týdne tam a zároveň mám hudební výchovu s malými dětmi, učím češtinu zhruba 15leté, dále vedu večerní kurzy pro středoškoláky, kteří se vrátí ze školy, doma obstarají krávy a poté se jdou večer pro radost učit česky.

⁹⁵ Rozhovor s Vladimírem KOVÁŘEM, učitelem působícím v Banátu. Vedl autor v Plzni 4. 11. 2020.

Dále tu učitel dělá ještě něco navíc, co je potřeba v té komunitě udělat, tak mi řekli předsedové krajských spolků, že se má pohnout s muzei. Začala jsem vymýšlet spoustu nápadů, co tam můžeme zlepšit a vymyslet nebo jak do toho zapojit děti. Na Svaté Heleně se teprve muzeum bude budovat. Dále píšeme časopis, což mě moc baví, a protože teď během toho COVID-19 nelze moc dělat, tak jsme vymysleli, že zkusíme o Vánocích natočit nějaký vánoční klip, v němž bude nějaká myšlenka, kterou chci do toho dostat. Za tímhle ty děti jdou.“⁹⁶

Klára Jichová působí jako učitelka v obcích Gerník a Svatá Helena. V každé obci stráví zhruba polovinu týdne, ovšem v rozhovoru přiznala, že raději pobývá v Gerníku. Jedním z důvodů jsou například i značně hlučné elektrárny. V obou školách vyučuje český jazyk, dále výtvarnou výchovu, ale vede také odpolední kroužky dle vlastní volby. Ve Svaté Heleně učí anglický jazyk pro mírně pokročilé a pro středně pokročilé. V obou obcích vede odpolední kroužek češtiny pro středoškoláky. Dále se zaměřuje na oblíbenou divadelní výchovu. Pro druhostupňové děti vede kroužky hudební výchovy a výtvarné výchovy, kam mohou docházet i mladší děti. Zároveň rediguje zdejší časopis Okénko. Do kompetence učitele spadá i spoluúčast na organizaci školní olympiády, na níž se musí dopředu sehnat dostatek financí. Zároveň usiluje o maximální spolupráci s dalšími českými krajskými žáky z okolních vesnic či ze Srbska.

Smlouva s DZS se podepisuje na dobu určitou. Vždy se po roce působení u krajanů prodlužuje na základě hodnocení zdejších předsedů krajských spolků. Zaměřil jsem se na to, čeho se před cestou do Banátu nejvíce obávala.

„Tím, že jsem to už zažila, rumunské hory jsem si prošla už na vysoké škole, tak vím, co jsou to divocí psi. Tím, že jsem žila i v Srbsku a měla jsem tam mimino, tak jsem si říkala, že to nemůže být těžší. Určitě to nebude těžší, než bydlet v chalupě, která se nedá vytápět, a mít tam kojence. Trošku jsem měla obavy, protože jsem tady slyšela, že je tu mezi chlapy hodně rozšířený alkoholismus, takže z tohohle jsem měla opravdu obavu, ale z toho osobního styku jsem věděla, že po profesní stránce to bude v pořádku. Je super, že tady opravdu není žádný člověk, který by byl náročný na vzájemnou spolupráci.“⁹⁷

Z osobní zkušenosti vím, že adaptace na tamní poměry není jednoduchá. Vesnice jsou položené v relativně vysoké nadmořské výšce. Infrastruktura, přes zjevnou investici, není v optimálním stavu. Pokud se tedy řadíte mezi lidi, kteří si potrpí na vysoký komfort, může být

⁹⁶ Rozhovor s Klárou JÍCHOVOU, českou učitelkou ve Svaté Heleně a na Gerníku. Vedl autor v Plzni 21.11.2020.

⁹⁷ Tamtéž.

pro vás konfrontace se zdejší realitou skutečně tvrdá. Proces adaptace v českých vesnicích v Rumunsku popsala Klára Jíchová těmito slovy:

„Dopředu jsem úplně nevěděla, jak to bude s bydlením, protože od Kateřiny Rohálové⁹⁸ jsem věděla, že je potřeba mít zázemí na obou místech (Svatá Helena, Gerník). Za druhé jsem věděla, mám starší děti, že by sem se mnou nešly bydlet, tudíž tahle varianta nepřipadala v úvahu. Když jsem šla tedy do toho konkurzu, tak mi manžel nabídl velmi férovou nabídku, že odjedu sama, budu si zde užívat svobody, budu si tam brát děti nahodile a že on se bude o děti starat v Čechách, budeme se navštěvovat 2x do měsíce. Tak to padlo přes aktuální koronavirovou krizi.

Když jsem přemýšlela nad bydlením, tak jsem chtěla, abych s tím neměla zbytečnou práci. Nejsem holka z paneláku, zažila jsem Srbsko, teď bydlíme taky v domku na vesnici, takže je pro mě normální, že se štípe dříví, že se zatápí a že se člověk stará o tyhle věci. Ale když jsme to tady prohlíželi, tak jsem se nejprve ptala po podnájmu. Jako první jsem hledala podnájem na Gerníku, protože se mi to tu líbí víc. Taky jsem si říkala, že když budu mít volný víkend, tak bych chtěla být spíš na Gerníku. Cítím, že lidi jsou rádi, když tu ten učitel nějakou dobu je, když se třeba objeví v neděli v kostele. Zjistili jsme ale, že se na Gerníku rozumný podnájem najít nedá, tak jsme se nakonec s manželem a s dětmi rozhodli, že tady na Gerníku koupíme domeček. A na Heleně přespávám v domě charity, což je skvělé, protože je tam sprcha, ale být tam s rodinou, to by nešlo.“⁹⁹

4.3.1 Vyučovací proces v Gerníku v době koronavirové pandemie

Klára Jíchová nastoupila jako učitelka u českých krajanů v období, kdy se Evropa ponořila do řady restrikcí, které se dotkly také školství. Jinak tomu nebylo v Rumunsku. V průběhu listopadu 2020 se zhruba ¼ dětí nemohla připojit k distanční synchronní výuce. Rodiny těchto dětí zkrátka nedisponovaly prostředky k realizaci synchronní výuky. Nakonec k umožnění distanční výuky pomohla relativně levná mobilní data místních operátorů. Ceny prakticky neomezených dat se pohybují kolem 5 euro za měsíc, což umožnilo dětem disponujícím chytrými mobilními zařízeními připojit se k výuce.

V září obešla učitelka Jíchová zdejší rodiny s dotazem, zdali by bylo možné do rodiny pořídit levnější smartphony, skrze něž by byla distanční výuka realizována. Do těchto mobilních zařízení by se pořídila SIM karta se zmíněnými daty. Aplikuji-li tuto problematiku

⁹⁸ Kateřina Rohálová působila v minulosti jako učitel vyslaný do Banátu DZS.

⁹⁹ Rozhovor s Klárou JÍCHOVOU, českou učitelkou ve Svaté Heleně a na Gerníku. Vedl autor v Plzni 21.11.2020.

na naše poměry, nemohu se ubránit pocitu, že jsou to i operátoři, kteří svými vysokými cenami mnohým rodinám zkomplikovali přístup k distanční výuce. Pokud by byly ceny srovnatelné se zeměmi jako je Rumunsko, byla by distanční výuka dostupnější i pro žáky ze socioekonomicky slabších poměrů.

Učitelka si velice pochvalovala, že se rodiny skutečně podle toho zařídily. Rumunské ministerstvo školství rozhodlo o tom, že se výuka musí odehrávat na platformě Google Classroom. Nebylo tedy již možné komunikovat skrze sociální sítě či podobné platformy. V interview se Klára Jíhová svěřila, že si mnozí rodiče nevěděli s novou platformou rady, protože v dané chvíli se učili zvládat chatovací aplikace. Ale starší děti se s Google Classroom již naučili pracovat, takže distanční výuka může probíhat dle nařízení. Ze všech žáků měla pouze jednoho žáka, který se nemohl zúčastnit videohovorů, ovšem přístup k zadání práce měl.

„Mnohdy to někteří rodiče trošku berou tak, že je nějaké volno, takže jim dopoledne naloží práci ohledně hospodářství. Poté mi děti říkají, že třeba kydaly hnůj, nebo že musely být u krav. Tak jim říkám, že se musí dopoledne učit, že to nejde jinak. Tady na Gerníku to tolik není, tady jsou děti dost dobře počítačově zaměřené, ale na Svaté Heleně daleko více pracují doma, tudíž tam to budu muset ještě s rodiči řešit. Ale díky tomu, že je těch dětí opravdu málo, tak si je stejně přes ten týden všechny obejdu. Ony mi ukážou práci, když něčemu nerozumí, tak si to mezi dveřmi vysvětlíme. Není to tedy taková ta klasická sterilní výuka.“¹⁰⁰

¹⁰⁰ Rozhovor s Klárou JÍCHOVOU, českou učitelkou ve Svaté Heleně a na Gerníku. Vedl autor v Plzni 21.11.2020.

5 Hypotéza o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů z Gerníku

Když před časem prezentovala Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) ve své studii *Equity in Education: Breaking Down Barriers to Social Mobility*¹⁰¹ statistiky prezentující Českou republiku jako zemi s nejnižším podílem lidí ve věku 26–65 let, kterým se podařilo dosáhnout lepšího vzdělání než u jejich rodičů, donutil mě tento fakt se zamyslet nad tím, zdali se této statistice vymykají potomci českých reemigrantů z rumunského Banátu, zvláště z obce Gerník. Přeci jen jsem v mnohých rozhovorech s nimi slýchal, že jedním z primárních důvodů pro odchod byla možnost poskytnout svým potomkům kvalitnější vzdělání.

5.1 Analýza hypotézy o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů z Gerníku

Jedním ze stěžejních faktorů motivujících reemigranty z rumunského Banátu k návratu do České republiky je dostupnost kvalitnějšího vzdělání svým pro své potomky. Kapitola se věnuje právě výše zmíněnému tématu. Kvantitativní analýza dat, získaných na základě vlastního dotazníkového šetření, se věnuje vzdělanosti potomků reemigrantů. Sousednost kapitoly je zformulována následovně. Po krátkém nastínění hypotézy je představena metodologie analýzy, posléze data pro ni použitá a závěr kapitoly patří vyhodnocení výstupu. Některé netextové části kapitoly jsou vloženy do appendixu z titulu snahy o zachování spojitosti textu.

5.2 Formulace hypotézy

Myšlenka stojící za hypotézou je vcelku přímá. Banátští reemigranti se nikterak netají tím, že snaha o poskytnutí lepšího vzdělání svým potomkům byla jedním z hlavních determinantů návratu do Čech. Tento fakt tudíž implikuje otázku, zda reemigranti při výchově kladli větší důraz na vzdělání svých dětí a vytvářeli pro ně v průběhu let takové podmínky, které v konečném důsledku vedly k lepšímu dosaženému vzdělání v komparaci s porovnatelnými občany České republiky. Kapitola tak testuje hypotézu, dle které potomci banátských reemigrantů dosahují v průměru vyššího vzdělání, než je tomu u potomků českých rodin, kteří vykazují totožné, či alespoň velmi blízké, stěžejní charakteristiky vyjma místa narození v České republice.

¹⁰¹ Viz obrazová příloha č. 12.

5.3 Použitá metoda

K analýze výše zmíněné hypotézy bude použita základní metoda matematické analýzy, tzv. Studentův t-test. Konkrétně se jedná o dvouvýběrový t-test, který lze použít pro otestování statisticky signifikantní difference mezi středními hodnotami dvou skupin. T-test tedy určuje, zda se výsledky testování či měření určité dané proměnné v jedné skupině liší od výsledků ve skupině druhé, tedy zda jsou skupiny totožné, či nikoli. Matematický zápis testu vypadá následovně:

$$T = \frac{x - y}{\sigma(x - y)}$$

x a y označují výběrový průměr dat pro danou testovanou proměnnou a σ značí směrodatnou odchylku. Při naší analýze uvažujeme, že $\sigma^2 = \sigma_x^2 = \sigma_y^2$, tedy shodnost rozptylů.

5.4 Data

K analýze byla využita data získaná na základě vlastního dotazníkového šetření. Nejdříve byla sbírána data pro reemigranty formou vytvořeného online dotazníku. Při jeho rozesílání byla zohledněna snaha o postihnutí co nejširšího spektra respondentů, aby tak nedocházelo k „selection bias” problému, což by mohlo vést ke zkreslení výsledků analýzy. Otázky dotazníku byly nastaveny ve snaze reflektovat co nejširší škálu proměnných, které by mohly vysvětlovat dosažené vzdělání potomků. Na základě intuitivní analýzou vybraných proměnných lze dosažené vzdělání zapsat jako:

$$vzdelani = f(vzdelani_matka, vzdelani_otec, pohlavi, dite, rodina, banat)$$

Vzdelani značí stupeň vzdělání (základní/učební obor/středoškolské/vysokoškolské) a představuje tak vysvětlovanou proměnnou. Zbývající proměnné jsou proměnnými vysvětlujícími, měly by tudíž vysvětlovat dosažené vzdělání. Proměnná *vzdelani_matka* je dosažené vzdělání matky, *vzdelani_otec* dosažené vzdělání otce, *pohlavi* je proměnnou označující pohlaví, *vek* věkovou kategorii, *rodina* rodinný stav a *dite* zda má daná osoba dítě. Poslední proměnná *banat* posléze determinuje, zda respondent má rodiče z Banátu či nikoli.

Veškeré proměnné mají v konkrétní podobě charakter nula jedničkových dummy proměnných. Tedy například pro vzdělání matky a otce je vytvořeno pět nula jedničkových proměnných pro všechny stupně vzdělání. Pro konkrétní dosažený stupeň vzdělání u každé osoby nabývá proměnná určující tento stupeň jedničku, zatímco zbývající čtyři jsou pro jedince nulové. Totožným způsobem je řešen celý dataset.

Na základě získaných dat o reemigrantech z Banátu byl posléze vytvořen dotazník zcela totožný, který byl však rozeslán respondentům bez banátských předků. Záměrem bylo pokusit se získat dostatečně široký dataset, ze kterého by bylo možno sestavit umělou kontrolní skupinu pro tu tvořenou respondenty z Čech. Jednoduše řečeno tedy šlo o to získat data pro skupinu českých občanů bez návaznosti na Banát, přičemž tato skupina by měla být ve všech klíčových charakteristikách totožná či alespoň velmi podobná skupině Banát'anů. Pojmem klíčová charakteristika zde rozumíme veškeré vysvětlující proměnné, které by mohly výrazně ovlivňovat dosažené vzdělání jedinců ve skupině. Pokud by totiž střední hodnoty obou skupin byly na úrovni všech vysvětlujících proměnných vyjma proměnné *banat* totožné, a přesto by se míra dosaženého vzdělání mezi skupinami lišila, lze tento efekt přisuzovat právě narození v Banátu a s tím spojeným větším důrazem na vzdělání popisovaným výše.

Celkový počet respondentů činil 307, z čehož 83 respondentů bylo z banátské kultury, zatímco 224 mimo, lépe řečeno jednalo se o respondenty bez příbuzenského navázání na reemigranty z Banátu. První databáze potomků reemigrantů se očistila pouze o lidi mladší 25 let, u kterých by nebylo zřejmé konečné dosažené vzdělání, jelikož ještě mohou studovat na vysoké škole. Konečný počet použitých odpovědí v této skupině je tedy 65. Databáze kontrolní skupiny, tedy českých občanů bez návaznosti na Banát, se upravovala výrazněji. Šlo totiž o to utvořit uměle takovým způsobem, aby vykazovala v průměru u všech klíčových charakteristik co nejbližší hodnoty se skupinou Banát'anů. Při této snaze nebyla použita žádná matematická úprava, která by rozdíl mezi oběma skupinami minimalizovala.

Přibližování charakteristik ke skupině reemigrantů probíhalo výhradně manuální arbitrární prací se zvýšeným důrazem na proměnné *vzdelani_matka* a *vzdelani_otec*. Jelikož tyto dvě proměnné považuji za klíčové, co se vlivu na vzdělání potomka týče, snažil jsem se o jejich maximální podobnost se skupinou potomků reemigrantů. Tato snaha nakonec vedla až k zúžení výběrového vzorku na hodnotu 42. Mám však za to, že v jednoduché intuitivní cost-benefit analýze jsou náklady z nižšího počtu osob v jedné ze skupin nižší než benefity získané v návaznosti na větší podobnost obou skupin v klíčových charakteristikách. Po arbitrárních úpravách tak v analýze v celkovém součtu nadále pracuji se 107 respondenty.

5.5 Verifikace vhodnosti kontrolní skupiny

I přes veškerou snahu o co největší podobnost se nepodařilo vytvořit umělou kontrolní skupinu zcela bez chyb. Ve třech charakteristikách jsou na základě Studentova t-testu obě skupiny totožné. Nulová statistická diference mezi skupinami je zaznamenána u proměnných *vek*, *pohlavi* a *dite*. Naopak statisticky rozdílné jsou skupiny v proměnné *rodina*, kdy ve skupině Banáťanů již není svobodných 76,1 % respondentů, zatímco v kontrolní skupině pouze 56,9 %. Tím je tak porušena podmínka statistické indiference mezi skupinami. V další části analýzy je tedy třeba si toto porušení uvědomovat a veškeré závěry inferovat i vzhledem k možnému vychýlení, které může způsobovat. V tomto případě by však vychýlení dle intuitivní teorie mělo být spíše v neprospěch Banáťanů. Uvažujeme-li, že osoby disponující rodinou budou méně pravděpodobně dosahovat vyššího vzdělání, pak porušení podmínky u zmiňované proměnné bude vychylovat výsledek směrem k nižšímu dosaženému vzdělání potomků reemigrantů ve srovnání se situací, kdy by skupiny byly totožné.

Naprostě identická situace nastává u klíčových proměnných *vzdelani_otce* a *vzdelani_matky*. Matky nejsou mezi skupinami odlišné, co se týče stupně vzdělání s maturitou a bakalářským diplomem. Navazující vysokoškolské vzdělání u matek ve skupinách přítomno není, u stupňů vzdělání s výučním listem a základního jsou skupiny odlišné. Opět je však vychýlení směrem v neprospěch skupiny Banáťanů. Zatímco vzdělání s výučním listem dosáhla pouze 4,61 % matek respondentů z Banátu, v kontrolní skupině i přes očišťování skupiny o výše vzdělané občany zůstalo 66,66 % matek s výučním listem. U stupně základního vzdělání je situace přesně opačná, jelikož ve skupině Banáťanů disponuje 90,76 % matek základním vzděláním, zatímco v kontrolní skupině to je pouze 16,66 %.

U otců je podmínka porušena na všech stupních vzdělání vyjma vysokoškolského titulu. Maturitu má 26,19 % otců v kontrolní skupině, zatímco ve skupině reemigrantů pouze 9,23 %. Proměnná vzdělání s výučním listem je vychýlena 69,04 % ku 24,61 % ve směru skupiny kontrolní. Na stupni základního dosaženého vzdělání je vychýlení opačné, a to 66,15 % vs 2 %, 38 % ve prospěch Banáťanů. Veškerá možná vychýlení analýzy tak mohou být pouze v neprospěch naší hypotézy, jelikož vyšší dosažené vzdělání rodičů v kontrolní skupině by mělo z teoretického hlediska generovat také vyšší dosažené vzdělání potomků. Všechny statistické testy jsou přiloženy v appendixu.

5.6 Komparace dosaženého vzdělání

Výsledky analýzy se zaměřují na srovnání dosaženého vzdělání mezi skupinou Banát'anů a kontrolní skupinou. Jako první byl Studentův t-test aplikován na dosažené středoškolské vzdělání s maturitou. Ve skupině potomků reemigrantů z Banátu disponuje 40 % vzděláním s maturitním diplomem, zatímco v kontrolní skupině je to 35,71 %. I přesto, že zmíněná diference není dle t-testu statisticky signifikantní a nelze tedy zamítnout hypotézu o nerozdílnosti mezi skupinami na úrovni středoškolského vzdělání, ukazují výsledky analýzy, že původní hypotéza uvažující vyšší tlak na vzdělání ve skupině lidí z Banátu má opodstatnění.

Je totiž třeba přihlídnout také k vychýlení, které je v analýze zajisté přítomno v návaznosti na vyšší vzdělanost rodičů v kontrolní skupině. I přes tento fakt pozorujeme, že procento potomků s maturitou je v obou skupinách velmi podobné, dokonce mírně vyšší u dětí reemigrantů. Bohužel není možné kvantifikovat zmiňované vychýlení a dojít tak ke konkluzi, zda bez vychýlení by diference ve středoškolském vzdělání byla signifikantní.

Po otestování hypotézy pro stupeň vzdělání s maturitou došlo k otestování také na úrovni vysokoškolského vzdělání (pro jednoduchost zde nerozlišujeme mezi bakalářským a navazujícím stupněm vzdělání). Ve skupině potomků reemigrantů získalo vysokoškolské vzdělání 9,23 %, zatímco v kontrolní skupině pouze 2,38 %. Tato diference však stejně jako u vzdělání s maturitou není statisticky signifikantní. Celý příběh je tedy de facto totožný. I přes vychýlení nepozorujeme tlak na vyšší vzdělání u potomků kontrolní skupiny, spíše naopak. K přesnějšímu odhadu by však bylo třeba toto vychýlení odfiltrovat.

5.7 Závěr hypotézy

Závěrem nutno říci, že se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu o nerozdílnosti dosaženého vzdělání mezi dvěma výše zmiňovanými skupinami. Neboli nelze zřetelně z analýzy usuzovat, že by Banát'ané dosahovali statisticky signifikantně vyššího vzdělání v komparaci s kontrolní skupinou. Na druhou stranu však analýza minimálně naznačuje, že hypotéza kapitoly má oprávněné základy, a to zejména přihlídneme-li k faktu, že kontrolní skupina není zcela bezchybná a pravděpodobně vychyluje výsledky analýzy proti hypotéze o vyšší vzdělanosti Banát'anů.

I přes toto zmiňované vychýlení kontrolní skupina nedosahuje vyšší vzdělanosti, právě naopak vykazuje mírně, i když statisticky nesignifikantní, vyšší vzdělanost skupina potomků reemigrantů. Nejednoznačnost analýzy připisují v určité míře na vrub nedokonalosti používaných dat, jelikož najít vhodnou kontrolní skupinu nebylo vzhledem ke specifickým

charakteristikám skupiny Banátanů jednoduché a pravděpodobně by vyžadovalo práci a prostředky přesahující možnosti kvalifikační práce.

6 Návrh učebnice dějepisu se zaměřením na česko-rumunské vztahy

Během mého působení mezi reemigranty z rumunského Gerníku jsem si vždy kladl otázku, zda měli během svých školských let ponětí o českých dějinách, o významných osobnostech naší historie, zkrátka o reáliích týkajících se naší země. Obecně jsem předpokládal, že rumunské dějiny jsou jim dobře známy, přesto mě výpovědi mnohých utvrdily, že na dějepis se ve škole příliš zřetel nebral. A když se nebral velký ohled na rumunské dějiny, tak proč by se někdo věnoval českým dějinám. Vždy jsem vnímal mezi českými krajany v Rumunsku velkou sounáležitost k Československu/České republice. Vždyť se ve vsi neustále omílalo, že zdejšími potomkům teče v žilách česká krev. Tak proč se na české dějiny nebral ohled? Nenahrávalo by to právě do karet těm, kdo se snažili v lidech udržovat a probouzet pocit česko-rumunského propojení?

Právě tato problematika mě dovedla k sepsání této kapitoly. Mým cílem je tedy představit koncept učebnice s prvky pracovního sešitu, která by se zabývala česko-rumunskými vztahy od poloviny 14. století do počátku 17. století, prostřednictvím níž se gerničtí žáci seznámí s českými reáliemi. Učebnice není určena pro žáky určitého ročníku. Vzhledem k obsahu spadá v českém tradičním pojetí do sedmého ročníku, ovšem úlohy a činnosti v ní obsažené umožňují práci mladším žákům.

Cílem této učebnice není představit všechna tradiční fakta, která se vyskytují v učebnicích dějepisu, jelikož se dá očekávat, že se žáci v Rumunsku s českými dějinami neseťkali. Proto je cílem učebnice seznámit žáka se základními českými historickými událostmi a osobnostmi v souvislosti s rumunskými dějinami.

Česko-rumunským po roce 1867 se věnují ve své knize, která nese prvky učebnice, Desideriu Gesce a Alena Gesce v díle *Dějiny a tradice české menšiny v Rumunsku (2. díl)*.

6.1 Česko-rumunské vztahy mezi lety 1348–1618

Tato kapitola slouží jako ucelený přehled česko-rumunských vztahů od doby založení Univerzity Karlovy do konce vlády Rudolfa II. Z tohoto uceleného přehledu, který lze pojímat jako vzdělávací obsah, didaktickou transformací utvořím učivo, které se stane základem pro učebnici s prvky pracovního sešitu, již představím v praktické části této práce, konkrétně v kapitole X. Cílem této konkrétní kapitoly je nastínit česko-rumunské vztahy z širšího pohledu, rozumí se akademického pohledu.

Pozornost bude mimo jiné zaměřena na tři významné rumunské osobnosti, jež se vyskytují ve sloce rumunské hymny.

Priviți, mărețe umbre,

Mihai, Ștefan, Corvine, ...

V překladu:

Pohled' na duchy mocných vladařů:

Michala, Štěpána, Korvína, ...

V hymně se vyskytují tři velcí muži – Michal Chrabrý, Štěpán Veliký a Matyáš Korvín. Shodou okolností se všechny tyto tři osobnosti zapsaly do českých dějin. Michal Chrabrý hledal pomoc u Rudolfa II., Štěpán Veliký souhlasil s Jiřím z Poděbrad v nutnosti společného postupu proti Osmanské říši a Matyáš Korvín držel dokonce od roku 1469 do roku 1485 titul českého krále.

6.2 Utváření česko-rumunských vztahů v průběhu 14. století a husitských válek

Prameny raného středověku z prostředí českého knížectví a území, z něhož se v 1. polovině 14. století vydělila dvě knížectví – moldavské a valašské, nepoukazují na utváření systematických pevných vztahů mezi těmito dvěma zeměmi. Ke změně dochází během panování lucemburské dynastie, konkrétně Karla IV., který roku 1348 založil Univerzitu Karlovu. Právě na ní byl roku 1410 zapsaný jistý Jakub, jenž se posléze odebral zpět do Moldávie přes Polsko a zde po českém vzoru nejen šířil husitskou ideologii, ale také připravoval povstání dle tábořského vzoru. Nebyl to však jen Jakub, kdo se do knížectví odebral, ale i čeští husitští uprchlíci.¹⁰²

Situaci bylo zapotřebí řešit, jelikož na počátku 15. století představovalo Moldavské knížectví v čele s knížetem Alexandrem Dobrým polského vazala.¹⁰³ Byl to právě moldavský biskup, kdo si stěžoval nejvyšším polským církevním představitelům a požadoval polský zásah. Polský král Vladislav II. Jagello vyzval moldavského knížete Alexandra k zadržení Jakuba a následnému přezkoumání jeho učení na polské půdě. Jako varovný úkaz použil právě českou zemi, která dle jeho slov „dostala se do největší bídy“. Na tento apel ovšem Alexandr neodpověděl kladně, naopak podporoval Jakuba a jeho učence. Dá se předpokládat, že tento akt měl hlubší důvod, než že by se jednalo o pouhou náboženskou sympatii. Alexandr se chtěl

¹⁰² TREPTOW, Kurt W. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 80-7106-348-7, s. 74–76.

¹⁰³ Tamtéž, s. 75.

pravděpodobně vymanit z vlivu Polského království a také podpořit zdejší moldavskou církevní strukturu.¹⁰⁴ Právě jeden z jejích členů – Grigore Țamblac – se zúčastnil soudu s Janem Husem v rámci kostnického koncilu.¹⁰⁵ Pomineme-li náboženskou stránku, byl Alexandr Polsko-litevské unii věrným vojenským spojencem. Počátkem 15. století právě vrcholil spor mezi unií a Řádem německých rytířů. V jedné ze stěžejních bitev – bitvě u Grunwaldu – bojovali na straně Polsko-litevské unie jak čeští vojáci, tak i moldavští muži knížete Alexandra. Některé prameny hovoří o tom, že se bitvy zúčastnil i Jan Žižka z Trocnova.

Husitské ideály se Moldavským knížectvím šířily nadále i přes porážku radikálního jádra husitů u Lipan roku 1434. Husitská ideologie se šířila i sousedním Sedmihradskem, kde působil učenec Blažej z Kamenice, který se s tímto učením seznámil na Univerzitě Karlově. O příhodných podmínkách v Moldavsku svědčí i hromadná migrace přívrženců husitství v roce 1437 ze Sedmihradska do Moldavska.¹⁰⁶

Kolem let 1450–1451 navštívil pražské husity jistý Konstantin Angličan, který hovořil o možnostech napojení husitů na Konstantinopol. Tato historicky tajemná postava se měla odebrat poté právě do Moldavska, kde pobývala krátký čas, a poté se odebrala do Cařihradu.¹⁰⁷

V druhé polovině 15. století se dozvídáme o působení českých vojenských jednotek na území dnešního Rumunska. Zúčastnily se primárně bojů s Osmanskou říší, ale také bojů proti dalším nepřátelům tehdejších „rumunských“ zemí. Služeb českých vojáků využíval i moldavský kníže Štěpán III. Veliký, který s jejich pomocí potíral osmanské oddíly na svém území. Čeští muži využívali v bitvách tradiční husitské zbraně jako houfnice či tarasnice. Mimo využívání služeb českých vojáků se v tamních zemích ujaly již zmiňované husitské zbraně. V Brašově fungovala dílna na výrobu táborských vozů či střelných zbraní.¹⁰⁸

Území české země a dnešního Rumunska však nespojuje jen husitská ideologie, jež pronikala směrem na východ, nýbrž i postava Zikmund Lucemburského, který obnovil během svého panování Dračí rád. Rytířský

¹⁰⁴ MACŮREK, Josef. Kapitoly z dějin česko-rumunských vztahů v minulosti. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. C, Řada historická. Brno. 1972, s. 65.

¹⁰⁵ TREPTOW, Kurt W. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 80-7106-348-7, s. 74.

¹⁰⁶ MACŮREK, Josef. Kapitoly z dějin česko-rumunských vztahů v minulosti. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. C, Řada historická. Brno. 1972, s. 67.

¹⁰⁷ Tamtéž, 67–68.

¹⁰⁸ Tamtéž, 69.

řád, ve své době jeden z nejvýznamnějších světských řádů Evropy, představoval sdružení jedinců s cílem bránit křesťanskou víru proti bezvěrcům, zvláště Osmanům, ale později i proti zmíněným husitům. Jedním z členů řádu se stal i Vlad II. otec nám dobře známého Vlada III. Draculy. Přízvisko Dracula by se dalo volně přeložit ve významu syn draka.

6.3 Jiří z Poděbrad, Štěpán III. Veliký a Matyáš Korvín

Velkou osobností rumunských dějin je panovník Moldavského knížectví Štěpán III. Veliký.¹⁰⁹ Moldavský kníže Ștefan cel Mare, jak ho Rumuni nazývají, nastoupil na trůn čtyři roky poté, co osmanští Turci dobyli hlavní centrum tehdejší Byzantské říše Konstantinopol. Byl si tak dobře vědom bezprostředního nebezpečí ze strany Osmanů. V prioritě zaměřit se na Osmany jako na společného nepřítele se shodl s nově zvoleným českým králem Jiřím z Poděbrad.¹¹⁰ Jak již bylo řečeno v předešlé kapitole, využíval při svých bojích českých mužů a husitských zbraní.

Štěpán, vnuk Alexandra Dobrého, se stal moldavským knížetem v osudném roce 1457 (smrt Ladislava Pohrobka), když vpadl za podpory valašského knížete Vlada III. Draculy s vojskem do Moldavska, odkud vyhnal strýce Petra Árona. Zpočátku udržoval dobré vztahy s Osmanskou říší, které musel odvádět poplatek za mír.¹¹¹

Oba panovníci, Jiří z Poděbrad a Štěpán III. Veliký, si ovšem uvědomovali i bezprostřední uherskou hrozbu, kterou představoval roku 1458 zvolený uherský král Matyáš Korvín. Ten nastoupil na uherský trůn poté, co roku 1457 zemřel český a uherský král Ladislav Pohrobek. Zatímco si tedy český zemský sněm za svého krále zvolil Jiřího z Poděbrad, uherský sněm zvolil za krále Matyáše Korvína. Oba panovníci mají ve volbě na počátku roku 1458 mnoho společného. Jiří z Poděbrad představuje prvního českého panovníka, který nepocházel z panovnické dynastie, ale z panského stavu. Matyáš Korvín představoval prvního uherského krále, který pocházel z uherského šlechtického rodu.

Štěpán Veliký vedl sérii válek proti Matyáši Korvínovi. Následné války s Osmanskou říší jej donutili uzavřít příměří a spojení s českým a uherským králem Matyášem. To se však stalo až po smrti Jiřího z Poděbrad.

¹⁰⁹ Štěpán III. Veliký, v Rumunsku známý jako Ștefan cel Mare, byl moldavský kníže v letech 1457–1504.

¹¹⁰ MACŮREK, Josef. *Rumunsko ve své minulosti a přítomnosti*. Praha: Orbis, 1930. Politická knihovna (Orbis), s. 15–16.

¹¹¹ TREPTOW, Kurt W. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 80-7106-348-7, s. 87.

Osoby Jiřího z Poděbrad a Matyáše Korvína pojilo před vzájemným válečným střetnutím příbuzenské pouto. V roce 1461 se uherský král oženil s dcerou Jiřího z Poděbrad Kateřinou. Ta však v roce 1464 krátce po porodu, kdy se dítě narodilo mrtvé, zemřela. O Vánocích roku 1466 vyhlásil papež Pavel II. křížovou výpravu proti, jak jej papež označil, kacířskému králi. V roce 1468 se do bojů proti Jiřímu z Poděbrad zapojil i Matyáš Korvín. V témže roce zaznamenával válečné úspěchy na Moravě. Na počátku příštího roku zamířila vojska do Kutné Hory, ovšem byla obklíčena českým vojskem u Vilémova. Matyášovi nezbylo nic jiného, než s českým králem vyjednávat. Oba králové se nakonec dohodli na ukončení konfliktu a na odchodu Korvínových vojsk. Matyáš se však místo toho nechal roku 1469 korunovat v Olomouci českým králem. Volbu však odmítal český zemský sněm. Boje mezi panovníky probíhaly až do roku 1471, kdy Jiří z Poděbrad zemřel. Před smrtí však zajistil s Jagellonci nástup Vladislava Jagellonského na český trůn.

Smrtí Jiřího z Poděbrad a nástupem Vladislava Jagellonského na český trůn, jehož si český zemský sněm zvolil za svého nového krále, války s Matyášem Korvínem neskončily. Korvín se považoval za právoplatného českého krále a nechal se znovu demonstrativně korunovat v Jihlavě roku 1471 českým králem za přítomnosti papežského legáta. Následné války obě strany však značně vyčerpaly. A tak se na přelomu let 1478/1479 přesunula jednání o rozdělení sfér vlivu do Brna a následně do Olomouce. Výsledkem tzv. olomoucké úmluvy bylo dvojí užívání titulu krále. Jak Vladislav, tak i Matyáš Korvín si ponechali českou královskou hodnost. Vladislav Jagellonský si ponechal pouze české království, Matyáš vládl vedlejším korunním zemím včetně Moravy. Součástí dohody bylo také dědictví panství po zesnulém panovníkovi. V případě smrti Matyáše Korvína musel Vladislav Jagellonský navíc vyplatit 400 000 zlatých Korvínovým dědicům. 4. dubna 1490 Matyáš Korvín zemřel, čímž připadly vedlejší korunní země Vladislavu Jagellonskému. Zároveň se stal nově i uherským králem, čímž nastala relativně dlouhá doba, kdy český král nesídlil v Praze, nýbrž v Budíně.

6.4 Doba Rudolfa II. a Michala Chrabrého

V kapitole věnované historii Banátu jsem konstatoval, že se toto území dostalo do područí Osmanské říše v polovině 16. století. V tomto období si Osmané podmanili historické země dnešního Rumunska – Valašsko, Moldavsko a Sedmihradsko. Tyto země nebyly začleněny do Osmanské říše v plném slova smyslu, ale představovaly jakési vazalské státy. Zdejší knížata si za poplatky odváděné Vysoké portě ponechávala jistou míru autonomie. Přesto se některá

knížata těchto státních útvarů pokoušela o definitivní vymanění z rukou Osmanské říše.¹¹² Jedním z takových mužů byl rumunský národní hrdina Michal Chrabrý.¹¹³

Zprávy o bojích Michala Chrabrého s Turky se dostaly i do české země. V těchto zprávách vystupoval Michal Chrabrý jako ochránce evropského křesťanského světa a žádal podporu v boji proti společnému nepříteli. Na jeho zprávy zareagovaly české stavy, které veřejně jeho snahy ocenily. V roce 1600 český zemský sněm přičlil Michalovi finanční pomoc. Do jeho smrti roku 1601 mu bylo dokonce svěřeno panství Königsberg na Svídnicku.¹¹⁴

Do Prahy musel Michal Chrabrý zavítat na počátku roku 1601, kdy císařský generál Giorgio Basta ztratil kontrolu nad Sedmihradskem. Není zcela jasné, o čem císař Rudolf II. s Michalem hovořil. Dochovaly se zprávy o průvodu 35 osob, které doprovázely Michala Chrabrého do Prahy. Krátce nato společné síly Michala Chrabrého a Giorgia Basty porazily vojska Zikmunda Báthoryho. Po bitvě byl však valašský kníže zabit během atentátu. Ten dle všeho provedl Giorgio Basta na popud Rudolfa II.

6.5 Charakter úloh v učebnici

Učebnice je postavena tak, aby žáci primárně ke znalostem přicházeli sami. Součástí je samozřejmě doprovodný text, ten je však omezen na minimum. Cílem je podat žákům úkoly hravou formou. Proto se v učebnici vyskytují křížovky, práce s barevně vyznačenými písmenky, přesmyčky ve slovech, zakreslování do map, přiřazování pojmů či jmen a další. Úkoly však nemají pouze diachronní charakter, ale také charakter synchronní. Nejen z tohoto hlediska je učebnice plná interdisciplinárních činností.

6.6 Mezipředmětové vztahy v učebnici

Učebnice není postavena pouze tak, aby podala základní dějepisné informace ve vymezeném období. Cílem je totiž zároveň žáky poučit o dalších základních realitách týkajících se České republiky. Je samozřejmě možné, že se žák pracující s touto učebnicí bude chtít v budoucnosti přestěhovat do České republiky. Z tohoto důvodu mají úkoly přesah do občanské výchovy, matematiky, českého jazyka, rumunského jazyka, zeměpisu nebo výtvarné výchovy.

¹¹² MACŮREK, Josef. Kapitoly z dějin česko-rumunských vztahů v minulosti. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. C, Řada historická. Brno. 1972, s. 74.

¹¹³ Michal Chrabrý, rum. Mihai Viteazul, obsadil v anketě 100 největších Rumunů čtvrté místo. Jeho jméno nese nejvyšší vojenské vyznamenání v Rumunsku.

¹¹⁴ MACŮREK, Josef. Kapitoly z dějin česko-rumunských vztahů v minulosti. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. C, Řada historická. Brno. 1972, s. 75.

6.7 Grafická stránka učebnice

Po grafické stránce jsou jednotlivé kapitoly učebnice barevně vyhraněné, aby bylo zřejmé, že se jedná o jednu kapitolu. Počátek strany bývá zpravidla uveden krátkým textem, který má žáka uvést do tématu. Doprovodný text se může vyskytovat i jinde na stránce. Cílem však není podávat rozsáhlé texty, ale nechat žáka přicházet k odpovědím. V učebnici se objevují mapy, s nimiž žák během užívání učebnice pracuje. Důležité pojmy jsou v textu učebnice zvýrazněné příslušnou barvou. Mnohdy je tato barva zvolena tak, aby později odkazovala na odpověď v příslušném úkolu. Součástí jsou také ilustrace doprovázející text. Mnohdy jsou ilustrace černobílé, aby si žáci mohli obrázky vybarvit. Zadání úloh je na rozdíl od doprovodného textu zvýrazněno tučně. Ve spodní části se nachází legenda, která má žákům pomoci s vysvětlením náročných výrazů či pojmů. V pravé dolní části se pod ikonou knihy objevuje literatura pro děti k dané kapitole.

Česko-rumunské vztahy od
doby Karla IV. do doby
Rudolfa II.





První styky Čechů a Rumunů

První výraznější vztahy navázali Češi a Rumuni během 14. století v době panování českého krále **Karla IV.** Výrazně tomu dopomohlo založení první české univerzity.

První českou univerzitu založil Karel IV. v hlavním městě České republiky.
Jak se město jmenuje?

Univerzita Karlova byla nejstarší univerzitou ve střední Evropě. **M**ohli se sem sjíždět **c**izinci z **c**elé Evropy. Během Karlovy vlády došlo k **e**xpanzi českého království. Karel IV. k české zemi **p**řipojil mnohé okolní oblasti.

Z textu vypiš VELKÝMI PÍSMENY barevně zvýrazněná písmena v pořadí, v jakém se nachází v textu.

Nyní víš, ve kterém roce byla Univerzita Karlova založena.
Pomocí tabulky přepiš římské číslice do arabských.

M = 1000

D = 500

C = 100

L = 50

X = 10

V = 5

I = 1

Pokud před větším číslem
stojí menší číslo, pak se
jeho hodnota od většího
odečítá.

Na základě mapy Evropy napiš, ve které zemi měl rod Karla IV. svůj původ.



Ve kterém roce vznikla v Rumunsku první univerzita?

Karel IV. se stal prvním českým králem, který byl zároveň císařem říše, jež v rumunštině nese název **Sfântul Imperiu Roman.**
Jak zní český název říše?

Při pohřbu Karlu IV. roku 1378 zaznělo latinské označení „*pater patriae*“.
Pomocí chytrého zařízení a internetu vyhledej, co tato slova znamenají.

Expanze = rozšíření, rozpínání



Karel IV. v kouzelném kukátku (Kateřina Schwabiková)
Po stopách Karla IV. (Lenka Pecharová)

České a Moldavské knížectví

Na počátku 15 století za vlády moldavského knížete Alexandra Dobrého odešla řada českých husitů s jistým učencem **Jakubem z Moldavy** na moldavské území, aby zde našla útočiště. Sám moldavský kníže husitství podporoval. Husitství vychází z učení **Jana Husa**, rektora Univerzity Karlovy.

Podívej se na úryvek v bublinách z filmu *Jan Hus*, v němž Jan Hus v Betlémské kapli káže o církvi.



Vypiš do rámečku činy církve, které Jan Hus kritizoval.

Za své učení byl nakonec Jan Hus roku 1415 upálen na koncilu v Kostnici. Toho se zúčastnili mnozí církevní učenci z Evropy, a dokonce i z Moldavska.



Upálení Jana Husa a další kroky vedli nakonec k husitské revoluci. Dokážeš v tajence rozluštit jméno nejvýznamnějšího husitského vojevůdce?

Křestní jméno muže, s nímž do Moldavska přišli husité.

... je nepřiměřený zisk z půjčky

Jan Hus byl upálen v ...

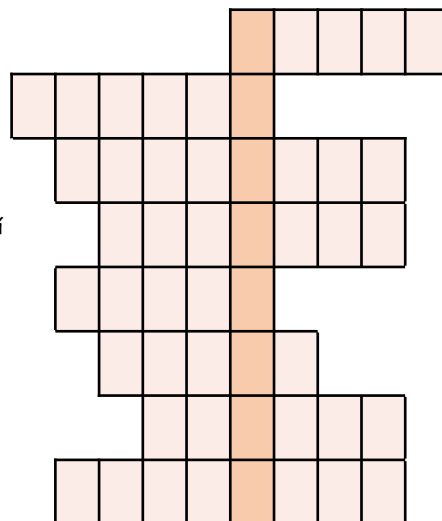
UK se podle města, kde se nachází také přezdívá ... univerzita

Jan Hus kázal v Betlémské ...

V čele Moldavska stál...

Jan Hus byl ... Univerzity Karlovy

Moldavský panovník, za jehož vlády přišli do země husité.



Tajenka: _____

Rektor = nejvyšší představitel vysoké školy

Lichva = nepřiměřený zisk z půjčky

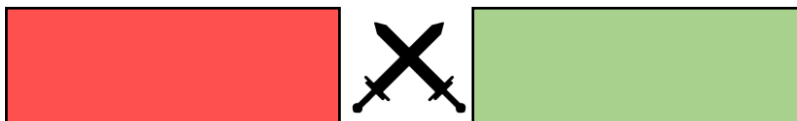


Husité - Dobrodružství s práčetem (Veronika Válková)
Husité (Klára Smolíková)

Husitské války

Po upálení Jana Husa se v letech 1419-1434 dostalo České království do tzv. „**husitských válek**“. Proti sobě stály nejprve tábory **husitů** a **katolíků**. Husitům se také podle symbolu žlutého kalicha na červeném poli přezdívalo kališníci. Do čela husitských vojsk se postavil vojevůdce Husité vycházeli z učení Jana Husa.

Do obdélníků napiš, které dvě strany proti sobě stály.



Vybarvi znak husitů (kalich) podle informací z textu.

Husité využívali řadu zbraní. Vylušti zpřeházené názvy zbraní a zapiš jejich správná jména do rámečků.



CPE



HARTANAPAL



ŘEDMIH



SEDLICU



KOPRÁČ



Největší slávu získalo husitům užívání vozové hradby. Napiš alespoň tři výhody, které **vozová hradba** mohla husitům proti nepřátelům poskytovat.



1.



2.



3.



Husitské války

Husité nepřijali za českého krále syna Karla IV. **Zikmunda Lucemburského**. Ten tak stál v čele mnoha vojsk proti husitům. Ke slavné bitvě došlo roku **1431 u Domažlic**. Husité zahnali křižáky svým zpěvem. K velké bitvě tak ani nedošlo.



Vybarvi obrázek znázorňující úprk křižáckých vojsk.

Ve kterém kraji byste Domažlice hledali? _____

První sloku písně *Ktož sú boží bojovníci* v bublině přepiš do srozumitelné češtiny.



Poznáš na základě indicií, o kterou postavu rumunských dějin se jedná?

Jedná se o muže.

Stal se předlohou pro knižní postavu upíra.

V Čechách se mu přezdívá *napichovač*.

V Rumunsku získal přízvisko *Țepeș*.



_____ byl synem valašského knížete, kterému udělil právě Zikmund Lucemburský Dračí rád.

Husitské války

K rozhodující bitvě husitských válek došlo v roce **1434 u Lipan**. Zde na jedné straně stáli radikální husité a na druhé straně katolíci s umírněnými husity. **V bitvě zvítězili katolíci s umírněnými husity.**

Důležité je však to, že husité mohli díky tzv. **basilejským kompaktátům** přijímat pod obojí způsobou.

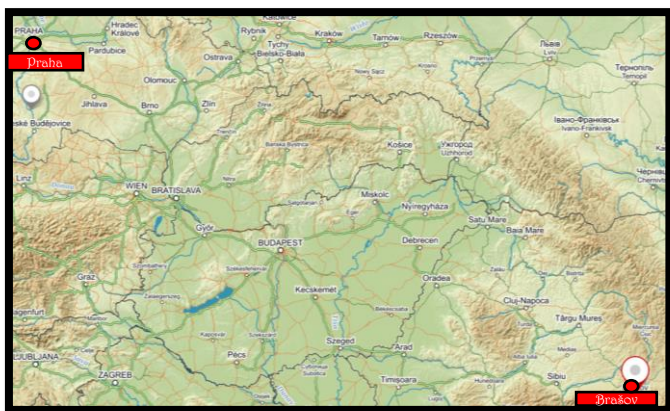


Vybarvi obrázek bitvy u Lipan.

Co přijímají křesťané, když přijímají „pod obojí způsobou“?



Husitské zbraně se používaly i za vlády moldavského knížete **Štěpána Velikého**. Jejich výroba probíhala v Brašově.



Přes která tři hlavní města evropských států na mapě mohla cesta vést?

1. _____
2. _____
3. _____

Vzdálenost mezi Prahou a Brašovem je zhruba 1 500 km. Za kolik dní by poutník nebo učenec dorazil z Brašova do Prahy, pokud by denně ušel 30 km?

Umírnění husité = v této době Čechy, Morava, Slezsko, Horní a Dolní Lužice.



Jiří z Poděbrad, Štěpán Veliký a aliance

V roce 1453 se Osmanům podařilo dobýt Konstantinopol a zároveň pronikli na Balkán. Nutnost utvořit společnou křesťanskou alianci proti nim spatřovali dva panovníci - český král **Jiří z Poděbrad** a moldavský kníže **Štěpán III. Veliký**. Pokusy o utvoření spojení narážely na neochotu některých evropských panovníků.

Před sebou máš mapku Evropy v polovině 15. století. Vybarvi následující země:

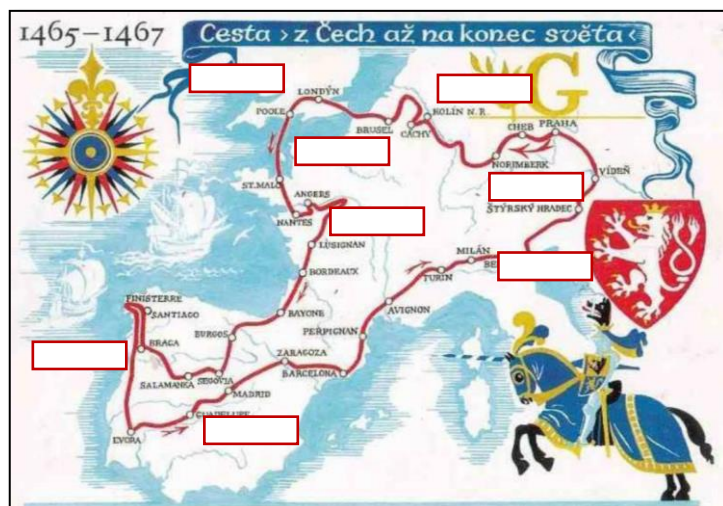
- České království - červeně
- Moldavské knížectví - modře
- Valašské knížectví - žlutě
- Osmanskou říši - zeleně



Na mapce dále vybarvi fialově státy, které s návrhem na sjednocení Evropy proti Osmanské říši souhlasily.

- ❖ Francie, Polsko-litevská unie

Král Jiří z Poděbrad vyslal poselstvo v čele s Lvem z Rožmitálu po Evropě, aby zajistilo případné spojení proti Osmanské říši. Za pomoci atlasu napiš, kterými dnešními zeměmi procházelo.



Aliance = spojení mezi dvěma či více stranami



Z Čech až na konec světa (Alois Jirásek)
Doba krále Jiřího z Poděbrad (KARTOGRAFIE PRAHA)

Jiří z Poděbrad a Matyáš Korvín

Jiřímu z Poděbrad vyvstal na jihovýchodě v Uhrách ambiciózní rival Matyáš Korvín. Matyáš vyslyšel volání papeže ke křížové výpravě proti králi Jiřímu a sám se začal ucházet o český královský trůn. Přitom byla kdysi Matyášovou ženou dcera Jiřího z Poděbrad.

Korvína ho česká města jako Olomouc, Brno nebo Znojmo. Český král však překvapil Matyášovo vojsko u Vilémova v dnešním kraji Vysočina a uherského krále zajal. Přestože došlo mezi oběma panovníky k uzavření příměří, Matyáš jej porušil a nechal se korunovat v Olomouci českým králem.



Dcera Kateřina se loučí s rodiči



Matyáš Korvín (vlevo) a Jiří z Poděbrad (vpravo)

Matyáše v boji proti králi Jiřímu podporovala některá města. V které části historické zemi České republiky bychom hledali města Olomouc, Brno a Znojmo?

Ze kterých dalších historických zemí se Česká republika skládá?



V textu jsme se dočetli o některých místech České republiky. Vybarvi na mapě:

Kraj Vysočina, v němž leží město Vilémov **červeně**.

Olomoucký kraj, s centrem v Olomouci **modře**.

Jihomoravský kraj s centrem v Brně **zeleně**.

Česká republika má celkem ___ krajů. Největším krajem je _____kraj.

Rumunsko se nedělí na kraje, ale na _____, kterých je celkem _____.

Křížové výpravy = vojenské výpravy vedené proti muslimům, pohanům a kacířům.



Čekání na krále (Bohumil Říha)



Vladislav Jagellonský a Matyáš Korvín

Jiří z Poděbrad svou snahou o vytvoření mírové organizace a sjednocení evropských zemí v boji proti společnému nepříteli předběhl svoji dobu. Ve 20. století vznikla organizace s podobným záměrem, jejíž vlajku můžeš vidět níže.



Jak se organizace jmenuje? _____

Kdy do ní vstoupilo Rumunsko? _____

Kdy se členem stala Česká republika? _____

Kolik států ji současně tvoří? _____

Král Jiří z Poděbrad před svou smrtí roku 1471 dojednal nástup **Vladislava z dynastie Jagellonců** na český trůn. Jenže za českého krále se stále považoval Matyáš Korvín, tudíž i mezi nimi došlo k válce. K míru došlo v Olomouci roku 1478, kdy si oba panovníci rozdělili vládu nad zeměmi Koruny české.

Vladislav Jagellonský vládl v Čechách.

Matyáš Korvín na Moravě, ve Slezsku a v Lužici.

Vybarvi na mapě území, kterému vládl Vladislav Jagellonský, **červeně** a území, jemuž vládl Matyáš Korvín, **zeleně**.



V roce 1490 Matyáš Korvín zemřel a Vladislav Jagellonský vykoupil území za 400 000 uherských zlatých.

Kterou měnou se platí v České republice? _____

Kterou měnou se platí v Rumunsku? _____

Jak se jmenuje oficiální měna Evropské unie? _____

Země Koruny české = v této době Čechy, Morava, Slezsko, Horní a Dolní Lužice.

Vladislav Jagellonský a Matyáš Korvín

Během vlády Vladislava Jagellonského a Matyáše Korvína vrcholila **pozdní gotika**. V Čechách se pro toto období vžil název jagellonská gotika. Mezi typické gotické architektonické znaky se řadí:



Vertikalismus
stavba do výšky

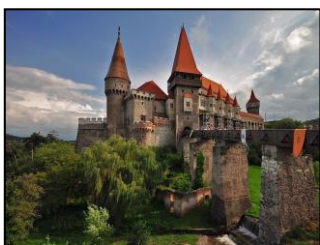


Vnější opěrný systém

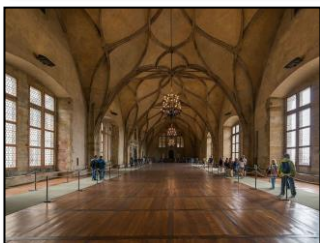


Lomený oblouk

S pomocí internetu přiřaď fotografie staveb k jejich názvu. Poté k jménu panovníka, za jehož vlády a na jehož území stavba vznikla.



Prašná brána



Hunedoara



Matyáš Korvín



Vladislavský sál



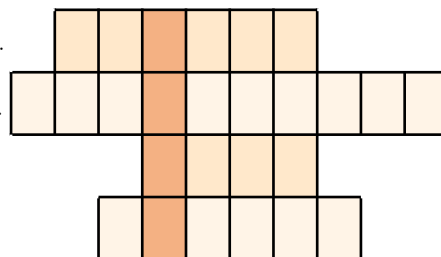
Vladislav Jagellonský

Křestní jméno uherského krále ... Korvín.

Jméno dynastie, z níž pocházel král Vladislav.

Křestní jméno českého krále z Poděbrad.

Křestní jméno moldavského knížete, který souhlasil s utvořením aliance.



Tajenka: Na Vladislavském sálu, ve své době největším světském klenutém sále na světě, pracoval architekt Benedikt

Rudolf II. a Michal Chrabrý

Po katastrofální bitvě u Moháče (1526) nastoupili na český trůn Habsburkové. Třetím panovníkem v pořadí byl **Rudolf II.** Rudolf byl rozporuplným člověkem. Obával se, že mu hrozí nebezpečí, shromažďoval umění, zval si na dvůr učence...

Jména učenců na dvoře Rudolfa II. spoj s jejich činnostmi. K cvičení využij internet.

Tycho Brahe



Anglický alchymista a mág



Johannes Kepler



Dánský astronom a astrolog



Edward Kelley



Tvůrce Golema



rabbi Löw



Podle něho obíhají planety kolem Slunce



Takto znázornil Rudolfa II. malíř Giuseppe Arcimboldo.

Které potraviny na portrétu rozpoznáváš? _____

Rudolfův majestát z roku 1609 potvrzoval náboženskou svobodu v Českém království. Nikdo nesměl být nucen ke katolické či jiné víře.

Která tři světová náboženství symbolizují tyto symboly?



Vžij se do role Rudolfa II. Vyber si tři osobnosti z prvního cvičení, kterými bys Michala Chrabrého chtěl oslnit při jeho návštěvě Prahy v roce 1601.



Doba císaře Rudolfa II. (KARTOGRAFIE PRAHA)
Příběhy o Rudolfu II. (Martina Drijverová)



Rudolf II. a Michal Chrabrý

Rudolf II. a Michal Chrabrý si byli vědomi nebezpečí, které představuje Osmanská říše. Říše **Michala Chrabrého**, kterou utvořil krátce kolem roku 1600 spojením Valašska, Moldavska a Sedmihradska, představovala přímého souseda Osmanské říše.



Který český král zemřel v roce 1526 v bitvě u Moháče proti Osmanské říši?

Jak se tomuto panovníkovi přezdívalo?

Ze které panovnické dynastie pocházel?



Na mapě Evropy vybarvi následující státy:

Země Koruny české **červeně**

Valašské knížectví **žlutě**

Sedmihradské knížectví **hnědě**

Moldavské knížectví **modře**

Osmanskou říši **zeleně**



Obtáhni černým fixem hranice území, kterému vládl Michal Chrabrý v roce 1600.

Michal Chrabrý byl nakonec zabit na popud Rudolfa II. v Câmpia Turzii.

Ve které župě město leží? _____

Má Česká republika také župy? _____



Závěr

Činnost týkající se této diplomové práce mě utvrdila v tom, že problematika krajanů žijících v rumunském Banátu je stále z velké části neprobádaná. Na odhalení čeká množství témat, jež se dají pojmout z hlediska kvantitativního či kvalitativního. To bylo jedním ze základních cílů této diplomové práce. Chtěl jsem ukázat čtenáři, že se dá k tomuto tématu přistupovat mnohými způsoby. Na důkladnou statistickou analýzu čekají mnohé archiválie rozseté po rumunském území, stejně tak nejsou zachyceny úžasné příběhy rodin a jednotlivců. Právě ono tajemno mě vede k tomu, abych se tímto společenstvím zabýval. Je zřejmé, že tato diplomová práce nemůže pojmout celou problematiku tamního školství. Aby to bylo možné, bylo by zapotřebí několikaletého finančně podpořeného výzkumu. Přesto věřím, že jsem touto prací dokázal čtenáři představit základní problémy týkající se banátského (zvláště gernického) školství.

Mnohdy se v publikacích postavených na kapitolách může zdát, že jednotlivé kapitoly na sebe příliš nenavazují. Tomu jsem se chtěl vyhnout. Kapitoly naopak na sebe navazují. V první řadě jsem nastínil dějiny osidlování Banátu českými krajany a vývoj gernické školy. Ten je důležitý pro pochopení výpovědí očitých svědků, jejichž vzpomínky jsou řazeny na závěr druhé kapitoly. Cílem bylo zařadit výpovědi různých věkových kategorií. Proto jsem zvolil dva manželské páry, jejichž členové dosahují věku kolem 50 let a následně seniory, kteří zažili období nástupu komunistů k moci či éru brzy po něm.

Jak jsem však v úvodu zmínil, migrace místního obyvatelstva směrem do České republiky stále pokračuje a je aktuální i nyní. Z tohoto důvodu je následně zařazena osobní zpověď Anny Staré, která si tímto náročným adaptačním procesem ve školství prošla. V rámci práce následovala rozsáhlá kapitola věnovaná českým učitelům působícím v nedávné době v českých banátských vesnicích. Vzhledem k pedagogické činnosti Vladimíra Kováře jsem se u něho zaměřil na výuku českého jazyka, u Kláry Jíchové na její komplexní působení v době koronavirové pandemie.

Nejvíce času jsem věnoval praktické části diplomové práce. Výsledky hypotézy o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů z Banátu jsou součástí páté kapitoly. Naznačují, že je u těchto potomků patrná vyšší míra dosaženého vzdělání oproti obdobně selektované skupině českých obyvatel bez rodičů z Banátu. Obě skupiny nejsou však z hlediska proměnných zcela totožné. Pro validní závěr hypotézy by bylo zapotřebí získat vyšší počet respondentů. Celkově jsem z dotazníků získal 307 odpovědí, z čehož 83 osob mělo banátský původ a 224 osob nikoliv. Učebnice s prvky pracovního sešitu, která je založena na setkávání českých a rumunských

dějin, není hotovým dílem. Cílem je představit koncept učebnice, jež se bude v budoucnosti rozvíjet, aby nakonec vznikl finální produkt, jenž by mohl být distribuován do banátské oblasti k místním krajanům. Avšak je zřejmé, že tento proces bude vyžadovat ještě spoustu času.

Koronavirová pandemie výzkum na této diplomové práci značně zkomplikovala, jelikož se z osobního hlediska soustřeďuji primárně na kvalitativní výzkum. Rozhovory tak musely být vedeny skrze online platformy. Celkem bylo vedeno jedenáct rozhovorů, z nichž však bylo do práce, vzhledem k jejímu pojetí, zahrnuto deset rozhovorů. Dotazovaní byli velice vstřícní, zároveň mi mnozí dodali své personální prameny.

Zároveň bych chtěl povzbudit vědecké publikum k činnosti týkající se tohoto krajanského společenství, jehož budoucnost je velice nejistá. Dá se očekávat, že postupem času ztratí některé české krajanské vesnice v Banátu zcela svůj tradiční kulturní ráz. Tento odkaz však pokračuje u potomků reemigrantů. Jistě by proto bylo vhodné zaměřit se na toto etnikum, dokud je ještě možné jej zkoumat z hlediska synchronního, a ne pouze diachronního.

Summary

My research relating to this thesis show me, that problematics of compatriots living in Romanian Banat is still largely unexplored. There are many topics to research by qualitative or quantitative methods. I want to show the reader, there are many ways to research this problematics. „The mystery“ of this topic leads me to study it. And I know, I will still study it.

Sometimes there is a felling in publications based on chapters, that next chapter doesn't continue to previous one, so I wanted to avoid this. In first chapter I mentioned colonization of Banat by Czech colonizer. Then I write about history of Gârnic, because it is very important for ending of second chapter, where I put memories of eyewitnesses. There are memories of two married couples and two seniors, who lived in period, when the communists came to power.

As I mentioned migration of local population to the Czech Republic is still happening. Because of that I place interview with Anna Stara, who went through this process, to this work. Next to this one there is the chapter about Czech teachers, who operated in Banat in recent time. Due to educatinal aktivty of Vladimír Kovář, I focused on teaching of Czech language. Chaper about Klára Jíhová is more about her complex action in coronavirus pandemic times.

I spent most of my time to work on empirical part of this work. The results of hypothesis about higher education of descedants of re-emigrants from Banat are part of fifth chapter. The results imply, that descedants of re-emigrants from Banat reached higher education than group made up of Czechs, who don't have Czech ancestors. But I must say, they aren't absolutely same groups to compare them. The textbook is based on Czech-Romanian history. The purpose is to introduce concept of textbook, which will be completed in futere, and then will be distributed to Banat.

Coronavirus pandemic complicated work on this thesis, because I focuse on quality research. Interviews were lead thanks to online platform. I made overall eleven interviews, but I put in to work nine interviews due to its character.

I want to encourage to scientific activity regarding this community, whos future is very uncertain. It can be expected, that Czech villages in Banat will loose their cultural character. But it will continue with descedants of re-emigrants from Banat. Let's pay attention to this community, until we can research it in terms of synchronous, not just diachronic.

Prameny a literatura

PRAMENY:

Soukromý archiv ředitele gernické školy Josefa Boudy.

Soukromý archiv učitele Vladimíra Kováře.

Orální prameny:

Rozhovor s Annou GLAZEROVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 17.7.2020.

Rozhovor s Annou STAROU, potomkem gernických reemigrantů. Vedl autor v Dýšině 3.2.2021.

Rozhovor s Josefem BOUDOU, ředitelem gernické školy. Vedl autor v Gerníku 8.7.2020.

Rozhovor s Josefem GLAZEREM, reemigrantem po roce 1989. Vedl autor v Kyšicích 25.8.2020.

Rozhovor s Karolínou GLAZEROVOU, žákyní gernické školy v 50. letech. Vedl autor v Dýšině 20.12.2020.

Rozhovor s Klárou JÍCHOVOU, českou učitelkou ve Svaté Heleně a na Gerníku. Vedl autor v Plzni 21.11.2020.

Rozhovor s Marií BRADÁČOVOU, reemigrantkou po roce 1989. Vedl autor v Dýšině 2.12.2020.

Rozhovor s Václavem BRADÁČEM, reemigrantem po roce 1989. Vedl autor v Dýšině 2.12.2020.

Rozhovor s Vladimírem KOVÁŘEM, učitelem působícím v Banátu. Vedl autor v Plzni 4. 11. 2020.

Rozhovor s Václavem MERHAUTEM, žákem na přelomu 50. a 60. let. Vedl autor v Kyšicích 2.4.2021.

LITERATURA:

DOLĂNGĂ, Nicolae. *Țara Nerei: Mit și Pluralitatea timpului*: Bukurešť: Editura Kriterion, 1995.

ECLER, Daniel. *Jazykové odchytky mezi českým jazykem u nás a českou komunitou v rumunském Banátu*. Olomouc, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatura. Vedoucí práce Mgr. Jana Kusá, Ph.D.

FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska: "návrat ztracených dětí"*. Praha: Jana Hanusová, 2014. ISBN 978-80-260-5311-8.

FELIX, Jiří. *Rumunština pro samouky*. 3. vyd. Praha: SPN, 1980. Učebnice pro samouky.

GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Praha: Herrmann, 2013. ISBN 978-80-87054-31-4.

JAKAB, Albert Zsolt-PETI, Lehel. *Cehii din Banat*. Cluj-Napoca: IDEA Design & Print, 2018. Editura Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, ISBN 978-606-8377-58-2.

KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. Praha: Za hranice – Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009. ISBN 978-80-254-5924-9.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina-KVAČEK, Jiří. *Český Banát: život a tradice českých obyvatel rumunského Banátu*. Praha: Národní muzeum, 2009. ISBN 978-80-7036-250-1, s. 26.

MACŮREK, Josef. Kapitoly z dějin česko-rumunských vztahů v minulosti. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. C, Řada historická. Brno. 1972.

MACŮREK, Josef. *Rumunsko ve své minulosti a přítomnosti*. Praha: Orbis, 1930. Politická knihovna (Orbis).

SECKÁ, Milena. Češi v rumunském Banátu. In: *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, č. 8. ISBN 80-85010-02-X.

TREPTOW, Kurt W. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 80-7106-348-7.

URBAN, Rudolf. *Čechoslováci v Rumunsku*. Bukurešť: [s.n.], 1930. Knihovna Československého ústavu zahraničního.

VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Banat. Ottoman administration. (1552–1716). [online]. Dostupné z:

[https://en.wikipedia.org/wiki/Banat#Ottoman_administration_\(1552%E2%80%931716\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Banat#Ottoman_administration_(1552%E2%80%931716)).

[cit. 2021–01–29].

Dům zahraniční spolupráce [online]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/o-dzs>. [cit. 2020–11–12].

Dům zahraniční spolupráce [online]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/uznani-studia-v-zahranici>. [cit. 2020–11–12].

Eibenthal. [online]. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/eibenthal>. [cit. 2020–07–03].

Eibenthal [Online]. Dostupné z: <http://www.eibenthal.eu/#historie>. [2020–07–19].

Encyclopedia Britannica. [online]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Passarowitz>. [cit. 2021–02–27].

Ministerul Educației. [online]. Dostupné z: <https://www.edu.ro/>. [cit. 2020–12–16].

Rezultatele finale ale Recensământului din 2011. [online]. Dostupné z: <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>. [cit. 2020–07–17].

Stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě. [online]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>. [cit. 2020–06–21].

Zahranční Češi. [online]. Dostupné z: http://www.zahranicnicesi.com/docs/2014/prispevek_herrmannova.pdf. [cit. 2021–04–18].

Přílohy

Příloha č. 1: Pohled na obec Gerník.....	I
Příloha č. 2: Budova gernické školy.....	I
Příloha č. 3: Učební místnost v gernické škole.....	II
Příloha č. 4: Učební místnost v gernické škole.....	II
Příloha č. 5: Chodba gernické školy.....	III
Příloha č. 6: Počítačová učebna.....	III
Příloha č. 7: Žáci gernické školy na přelomu 70. a 80. let.....	IV
Příloha č. 8: Žáci gernické školy na konci 70. let v tradičních školních uniformách.....	IV
Příloha č. 9: Děti z gernické mateřské školy v době komunismu.....	V
Příloha č. 10: Žákovská kniha užívaná na Gerníku.....	V
Příloha č. 11: Titulní strana časopisu Okénko (jaro 2013).....	VI
Příloha č. 12: Graf, jehož výsledky vedly ke stanovení hypotézy o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů z Gerníku.....	VI

Příloha č. 1: Pohled na obec Gerník.¹¹⁵



Příloha č. 2: Budova gernické školy.¹¹⁶



¹¹⁵ Gerník – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Gern%C3%ADk>

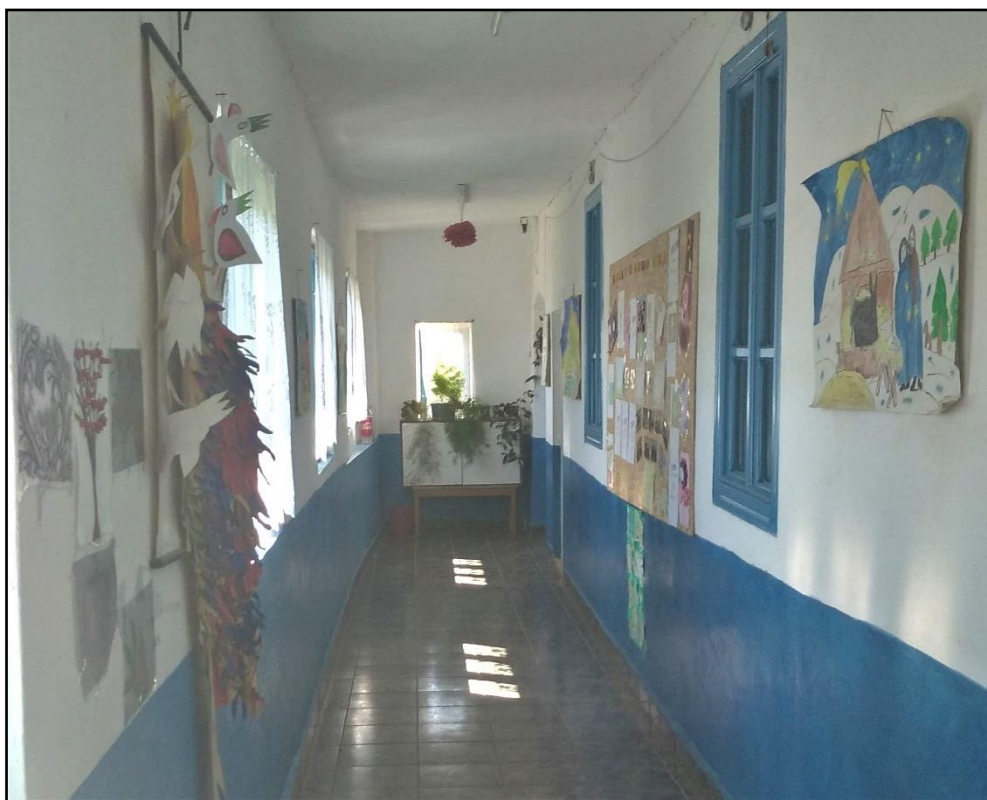
¹¹⁶ Škola. O nás [online]. Dostupné z: <https://gernik.eu/index.php/skola>

Příloha č. 3: Učební místnost v gernické škole.¹¹⁷**Příloha č. 4: Učební místnost v gernické škole.¹¹⁸**

¹¹⁷ Fotografie autor.

¹¹⁸ Fotografie autor.

Příloha č. 5: Chodba gernické školy.¹¹⁹



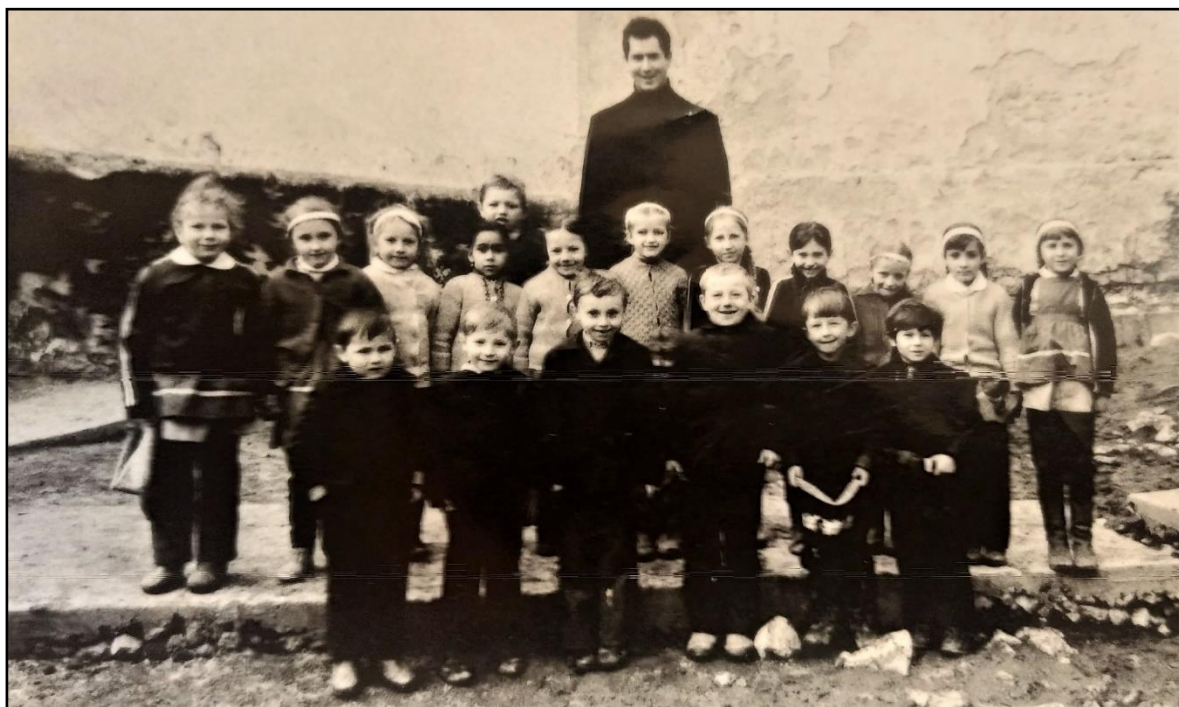
Příloha č. 6: Počítačová učebna na Gerníku.¹²⁰



¹¹⁹ Fotografie autor.

¹²⁰ Fotografie autor.

Příloha č. 7: Žáci gernické školy na přelomu 70. a 80. let. Vpravo nahoře Anna Glazerová.¹²¹



Příloha č. 8: Žáci gernické školy na konci 70. let v tradičních školních uniformách.¹²²



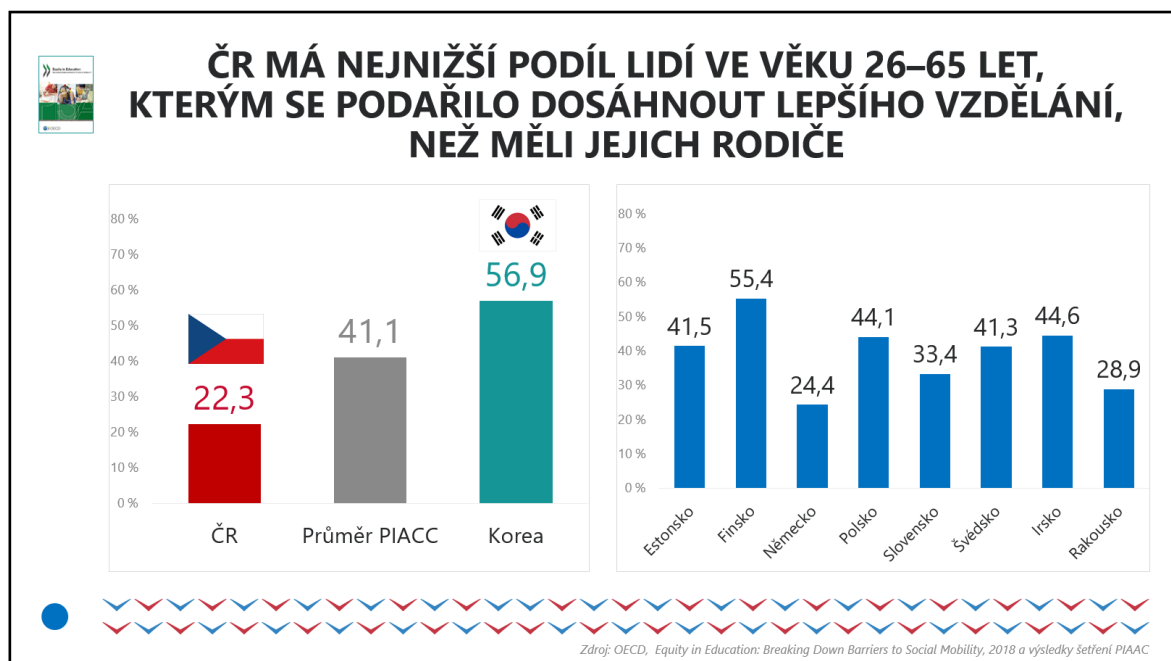
¹²¹ Fotografie z rodinného alba.

¹²² Fotografie z rodinného alba.

Příloha č. 9: Děti z gernické mateřské školy v době komunismu.¹²³Příloha č. 10: Žákovská kniha užívaná na Gerníku.¹²⁴

NOTE OBTINUTE				
Data	Disciplina de învățământ	Nota obținută	Semnătura profesorului	Semnătura părintelui (tutorelui)
	clasa a. V. a			
9.10	Matem	10	[Signature]	[Signature]
14.X	Lb. celă	9	[Signature]	[Signature]
23.10	Matem	9	[Signature]	[Signature]
23.X	Lb. română	8	[Signature]	[Signature]
19.X	Biologie	10	[Signature]	[Signature]
23.X	Ed. plastică	8	[Signature]	[Signature]
20.X	Ed. plastică	9	[Signature]	[Signature]
12.X	Teh. de com.	10	[Signature]	[Signature]
17.X	Lb. franceză	9	[Signature]	[Signature]
30.X	Lb. română	9	[Signature]	[Signature]
31.10	Matem	9	[Signature]	[Signature]
16.X	Istorie	10	[Signature]	[Signature]
6.XI	Ed. muzicală	10	[Signature]	[Signature]
7.XI	Religie	9	[Signature]	[Signature]
06.XI	Lb. engleză	10	[Signature]	[Signature]
03.XI	Geografie	9	[Signature]	[Signature]
29.XI	Lb. celă	8	[Signature]	[Signature]
6.XII	Lb. celă	10	[Signature]	[Signature]

¹²³ Fotografie z rodinného alba.¹²⁴ Fotografie autor.

Příloha č. 11: Titulní strana časopisu Okénko (jaro 2013).¹²⁵Příloha č. 12: Graf, jehož výsledky vedly ke stanovení hypotézy o vyšší vzdělanosti potomků reemigrantů z Gerníku.¹²⁶¹²⁵ Ze soukromého archivu Vladimíra Kováře.¹²⁶ OECD, *Equity in Education: Breaking Down Barriers to Social Mobility*, 2018 a výsledky šetření PIAAC.